

Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Masteroppgave 2020 30 stp
Landskap og samfunn

Bruk og opplevelse av en sosial møteplass i Ås sentrum. En casestudie av Lionslunden

Maria Kjellesvik

Folkehelsevitenskap – natur og miljø, helse og livskvalitet

Forord

Da er min mastergrad i folkehelsevitenskap på Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) snart over. De to årene har gått fort. Det har vært noen intense og spennende år med en bratt læringskurve. Jeg har fått nye perspektiver på hva helsefremmende og forebyggende arbeid innebærer og jeg ser frem til å kunne anvende dette i arbeidslivet. Denne masteroppgaven reflekterer på mange måter min utdannelsesvei frem til den nå avsluttes. Undersøkelsen bærer preg av min bakgrunn i både sosiologi og helse. I løpet av masterprogrammet på NMBU har jeg fattet spesielt interessert for omgivelsenes påvirkning på helse. Denne interessen førte til mitt samarbeid med Ås kommune og masterprosjektet mitt er en form for oppdragsforskning som er gitt av prosjektlederne bak «SMIL – møteplasser fra ord til handling». Kommunene i Norge er satt til å arbeide med nærmiljøutvikling, deltakelse og helsefremming. Jeg opplever at temaet for denne studien kan være med på å gi et større innblikk i hvordan kommuner kan løse disse arbeidsoppgavene.

Jeg ønsker å takke informantene som valgte å dele sine synspunkter i denne studien. Videre vil jeg spesielt takke min kjære forlovede Hans Jørgen og min sønn Wilhelm for uvurderlig støtte gjennom prosessen med å skrive min masteroppgave. Uten Hans Jørgen sine støttende ord og rolige personlighet hadde tiden med masterskrivingen vært mye tøffere. Når det gjelder min sønn Wilhelm så har han bidratt med å gi meg pusterom og latter innimellom jobbøktene. Dette har vært til stor hjelp da det har ført til at jeg har fått koblet av og tenkt på andre ting for en periode.

Jeg vil også gi en stor takk til min veileder Ruth Kjærsti Raanaas som har loset meg gjennom prosessen med gode råd, oppklarende ord og perspektiver. Takk også til oppdragsgiverne Grethe Johnsen og Bente Nordli Sperlin fra Ås kommune som har gitt meg innblikk i prosjektet bak Lionslunden, vært engasjerte i undersøkelsen min, gitt meg oppmuntrende ord og skapt spennende diskusjoner. I tillegg vil jeg også takke dem for hjelp med å samle inn observasjonsdata.

Maria Kjellesvik

Oslo, 13. Juni 2020

Sammendrag

Bakgrunn: Det å fokusere på nærmiljøet er vesentlig i helsefremmende arbeid. Fysisk utforming har innvirkning på menneskers opplevelser av steder i tillegg til at det kan legge til rette for sosial samhandling og motvirke isolasjon og ensomhet. Det å fremme livskvalitet og motvirke ensomhet er noe kommunene er satt til å arbeide med. Det trengs imidlertid mer kunnskap om hvordan kommuner kan arbeide med dette. Ås kommune har benyttet en spesifikk måte å skape en sosial møteplass i sentrum, inspirert av ideen bak taktisk urbanisme, og i denne studien er det av interesse å se nærmere på hvordan brukerne opplever et slikt sted og hvordan det blir brukt. Dette med tanke på videre utvikling av stedet.

Hensikt: Hensikten med denne studien er å undersøke hvordan en midlertidig utendørs møteplass i Ås sentrum har fungert som en sosial møteplass gjennom sommeren 2019. Forskningsspørsmålene handler om hvordan stedet brukes, hvilke kvaliteter ved stedet brukerne trekker frem og hvordan de opplever at stedet har betydning i deres hverdagsliv, samt hvordan de opplever at stedet kunne vært utviklet videre.

Metode: Studien innehar en fortolkende og induktiv tilnærming og designet er en casestudie. Ulike kvalitative strategier er anvendt for å samle inn data. Det er gjennomført strukturerte observasjoner og ulike former for intervjuer med ulike aktører. Semi-strukturerte intervjuer med brukere av møteplassen er gjort i tillegg til samtale og skriftlig kommunikasjon med to ulike aktører fra prosjektet. Det er gjennomført en innholdsanalyse av dataene fra observasjonene og en kvalitativ innholdsanalyse av datamaterialet fra de semi-strukturerte intervjuene med brukerne. Når det gjelder kommunikasjonen med aktørene fra prosjektet er det laget sammendrag ut fra spørsmålene aktørene ble stilt.

Hovedfunn: Funnene i studien viser ulike former for bruk og opplevelse blant brukerne av en midlertidig utendørs møteplass i sentrum av Ås kommune. Møteplassen blir brukt mye til spising og sosialisering, men også pauser og lek. Det var en gjennomgående opplevelse blant brukerne at det er behov for en slik møteplass som Lionslunden. Når det gjelder opplevelse av selve møteplassen ble noen temaer spesielt trukket frem: 1) beliggenhet og tilgjengelighet, 2) skaper liv og legger til rette for aktivitet, 3) betydningen av utforming og vedlikehold, 4) det å venne seg til ett nytt sted. Ved spørsmål om eventuelle endringer nevnte informantene; mer kunst, urtekasser, større grad av skjerming, utvidelse av møteplassen, tydeliggjøre formidling om møteplassen, samarbeid med andre aktører og organisert fysisk aktivitet i tilknytning til møteplassen.

Abstract

Background: Focusing on the neighbourhood is a key part of health promotion. The physical design influences people's perception of places, in addition to facilitate for social interaction and counteract isolation and loneliness. Enhancing wellbeing and counteracting loneliness is a task directed at the municipalities. There is a need for more knowledge on how municipalities can work with these issues. Ås municipality has used a specific way of creating a social meeting place in the city centre, inspired by the idea behind tactical urbanism, and in this study, I will examine how the users of the park experience such a place, and how it is used. In doing so I hope to gain some insight in order to develop the area further.

Purpose: The purpose of this study is to examine how a temporary meeting place in the centre of Ås municipality has acted as a social meeting place during the summer of 2019. The research questions will investigate how the place is used, which facilities the users prefer, how they experience the place as meaningful, and how the place can be developed further.

Method: The study has an interpretative and inductive approach, with a case study design. Different qualitative strategies have been used to gather data. Structured observations and different types of interviews has been conducted. There has been used semi-structured interviews with the users of the meeting place, in addition to a conversation and communication with other key participants in the project. A content analysis of the data from the observations has been conducted, in addition to a qualitative content analysis of the data from the semi-structured interviews. From the conversation and communication with the key participants in the project there was created a summary.

Main findings: The findings of this study show how a social meeting place in the centre of Ås municipality has been used and experienced by the users. For the most part, the meeting place is a place where people come to eat and to socialize, but also for play and rest. The overall experience of the users was that there was a great need for a meeting place of this type. With regards to the experience of the meeting place, four key components were emphasized: 1) location and availability, 2) creating life and facilitation of activity, 3) the importance of the design and maintenance, 4) creating a habit and getting used to a new place. These potential changes were suggested: more art, boxes for herbs, more opportunities for shielding, an expansion of the meeting place, more information, cooperation with other actors and organized physical activities in association to the meeting place.

Innholdsfortegnelse

1. Introduksjon	3
1.1 Formål og forskningsspørsmål	5
1.1.1 forskningsspørsmål	5
2. Bakgrunn og teori.....	6
2.1 Helsefremming og livskvalitet	6
2.2 Sosial samhandling i nærmiljøet og tilhørighet	7
2.3 Politiske føringer for nærmiljøutvikling i kommuner	8
2.3 Helsefremmende kvaliteter i nærmiljøet	9
2.3.1 Fysiske kvaliteter som fremmer livskvalitet og helse	9
2.3.2 Det fysiske miljøets påvirkning på sosial samhandling i nærmiljøet.....	13
2.5 Deltakelse i utformingen av nærmiljøet	15
2.5.1 Kommunens rolle.....	15
2.5.2 Medvirkningsstigen	15
2.5.3 Erfaringer med medvirkning i nærmiljøutvikling.....	16
2.5.4 Taktisk urbanisme som medvirkning	17
2.6 SMIL-prosjektet og casen Lionslunden.....	18
2.6.1 SMIL-prosjektet og Lionslunden.....	18
2.6.2 Beskrivelse av Lionslunden	18
3. Metode og datainnsamling.....	20
3.1 Studiens design.....	20
3.2 Skriftlig kommunikasjon og samtale med to aktører i prosjektet	21
3.2.1 Rekruttering og utvalg	21
3.2.2 Datainnsamling	21
3.2.3 Dataanalyse.....	21
3.3 Observasjoner av brukere	21
3.3.1 Rekruttering og utvalg	22
3.3.2 Datainnsamling	22
3.3.3 Dataanalyse.....	23
3.4 Intervjuer med brukere	24
3.4.1 Rekruttering og utvalg	24
3.4.2 Datainnsamling	26
3.4.3 Dataanalyse.....	27
3.5 Etske aspekter.....	28
3.6 Oppdragsforskning og min rolle	29
4. Resultater	30
4.1 Skriftlig kommunikasjon og samtale med to aktører i prosjektet	30
4.1.1 Samtale med en representant fra Lionsklubb Ås/Eika	30
4.1.2 Samtale med landskapsarkitekten som tegnet Lionslunden.....	31
4.2 Observasjoner av brukerne	32
4.3 Brukernes opplevelser av sentrum og Lionslunden - resultater fra intervjuene	33
4.3.1 Hvordan oppleves Ås sentrum generelt?	33
4.3.2 Hvordan oppleves Lionslunden?	36
5. Diskusjon.....	47

5.1 Bruk og opplevelse.....	47
5.1.1 Kvaliteter ved Lionslunden og livskvalitet	47
5.1.2 Lionslunden som en sosial møteplass	50
5.2 Utvikling av Lionslunden.....	52
5.2.1 Lionslunden og medvirkning	53
5.2.2 Lionslunden og midlertidighet.....	54
5.2.3 En mulig vei videre.....	55
5.4 Metodediskusjon.....	57
5.4.1 Intern validitet.....	58
5.4.2 Reliabilitet.....	59
5.4.3 Ekstern validitet	59
5.5 Etisk diskusjon.....	60
6. Oppsummering og implikasjoner for praksis.....	62
Litteraturliste.....	65
Vedlegg	71
Vedlegg 1: Informasjonsskriv og Samtykkeskjema	71
Vedlegg 2: Intervjuguide	74
Vedlegg 3: Godkjenning av søknad fra NSD	76
Vedlegg 4: Skisse av Lionslunden – tegnet av landskapsarkitekten.....	79

1. Introduksjon

Det å tilrettelegge for livskvalitet og å fremme god psykisk helse i befolkningen er en viktig del av folkehelsearbeidet (Helse- og omsorgsdepartementet, 2019). Psykisk helse og forebygging av ensomhet, samt fokus på å øke livskvaliteten til innbyggerne er blant de utfordringene som kommunene er satt til å arbeide med (Helse- og omsorgsdepartementet, 2015, 2019). Verdens helseorganisasjon [WHO] påpeker viktigheten av å inneha et sosio-økologisk perspektiv fordi mennesker og miljøet er uløselig sammenkoblet (World Health Organization, 1986b). Det å fokusere på å skape helsefremmende, inkluderende og bærekraftige byer er satt på dagsordenen de siste tiårene, både internasjonalt og i Norge (Sunne kommuner: WHO's norske nettverk, u.å; World Health Organization, 2018). Viktigheten av å arbeide med disse utfordringene på lokalt nivå har også i Norge blitt satt høyere på dagsordenen de siste årene (Helse- og omsorgsdepartementet, 2015, 2019; Helsedirektoratet, 2018b; Sunne kommuner: WHO's norske nettverk, u.å). Dette har gitt et behov for økt kunnskap og kompetanse om hvordan å løse disse oppgavene på kommunalt nivå (Helsedirektoratet, 2018b).

Sosiale møteplasser trekkes frem som en sentral helsefremmende nærmiljøkvalitet fordi det kan skape sosial kontakt mellom mennesker og dermed fremme psykisk helse (Helsedirektoratet, 2014). Wilcock og Hocking (2015) mener det å samhandle med andre og gjøre ting sammen eller samtidig, skaper tilhørighet og at det igjen er vesentlig for livskvalitet. Forskning underbygger også betydningen av sosiale relasjoner da det viser seg at manglende sosiale relasjoner er en risikofaktor for dødelighet (Holt-Lunstad, Smith & Layton, 2010).

Teorier om urbant design fremmer betydningen av å skape attraktive rom og steder å være for mennesker i urbane omgivelser (Carr, Francis, Rivlin & Stone, 1992; Gehl, 2010). Elementer som skaper gode byrom er blant annet tilstedeværelse av mennesker, opphold over tid, utsikt til vann, grønn vegetasjon og sitteplasser som fremmer kommunikasjon (Gehl, 2010). Forskning viser at det å være tilfreds med fysiske kvaliteter i nærmiljøet har sammenheng med livskvalitet (Bond et al., 2012; Guite, Clark & Ackrill, 2006) og selvrapporert helse (Bowling, Barber, Morris & Ebrahim, 2006). Naturlige omgivelser har en helsefremmende virkning som mental restitusjon (Kaplan & Kaplan, 1989). Tidligere studier underbygger også naturomgivelsenes helsefremmende egenskaper på ulike (Abraham, Sommerhalder & Abel, 2010; Grinde & Patil, 2009; Yuen & Jenkins, 2020).

I følge Oldenburg (1999) har fysiske omgivelser innvirkning på sosial samhandling og samhold. Det å ha tilgang til uformelle møteplasser skaper blant annet personlige fordeler som motvirkning av kjedsomhet og at det fremmer mental helse. På samfunnsnivå skaper disse stedene nettverk og samhold (Oldenburg, 1999). En tidligere studie underbygger også betydningen av å ha tilgang til uformelle møteplasser da dette har sammenheng med opplevelsen av levekår [quality of life] i menneskers nærmiljø (Jeffres, Bracken, Jian & Casey, 2009). Forskning viser i tillegg hvordan det bygde miljøet kan legge til rette for helsefremmende aktivitet som skaper samhold og tilhørighet i nærmiljøet (Thompson & Kent, 2014). I studien til Hassen og Kaufman (2016) kom det frem at blant annet estetikk og vedlikehold og nærhet til fasiliteter var av betydning ved sammenhengen mellom gatedesign og sosialt samhold i nærmiljøet.

Det er fremlagt både veiledninger for hvordan kommunene skal arbeide med nærmiljøutvikling (Helsedirektoratet, 2017) og politiske føringer for hvordan kommunene skal legge til rette for deltakelse i planlegging (Folkehelseloven, 2012, § 4; Plan- og bygningsloven, 2009, § 5-1). Tidligere forskning på området viser imidlertid at det å tilrettelegge for deltakelse er utfordrende (Evensen & Raanaas, 2018; Horghagen et al., 2018). Det er også gjort studier der det er sett på deltakende lavkostnadsintervensjoner og livskvalitet (Anderson, Ruggeri, Steemers & Huppert, 2017; Semenza & March, 2009). Taktisk urbanisme er en fremgangsmåte som kan sees som en motpart til de mer tunge og konservative planprosessene. Metoden går ut på å skape midlertidige installasjoner der det er planlagt permanente løsninger og fremgangsmåten bærer preg av å være svært fleksibel og inkluderende (Lydon & Garcia, 2015).

Ås kommune har benyttet seg av en form for taktisk urbanisme i et forsøkt å skape et sted å møtes utendørs. I denne studien ser jeg på hvordan denne møteplassen brukes og oppleves gjennom sommeren 2019. Studien min er en form for oppdragsforskning som er gitt av prosjektlederne bak prosjektet «SMIL – møteplasser fra ord til handling» i Ås kommune. Gjennom dette prosjektet har Ås kommune benyttet en måte å skape steder å møtes utendørs og de ønsker å få mer innsikt i hvordan dette har fungert. I prosjektet rundt utviklingen av møteplassen har prosjektlederne inkludert ulike aktører, som de to Lionsklubbene – Lionsklubb Ås og Lionsklubb Ås/Eika og Blå landskapsarkitekter. Norges miljø- og biovitenskapelige universitet [NMBU] er også delaktig ved å evaluere prosjektet i etterkant. I tillegg har også innbyggere i kommunen blitt invitert med når møteplassen ble satt opp. Min oppgave er blant annet å gi prosjektlederne et større innblikk i hvordan prosjektet har fungert.

I denne studien vil jeg se på de delene ved prosjektet som omhandler brukernes synspunkter. På denne måten vil jeg gi innblikk i brukernes bruk og opplevelse samt eventuelle ønsker om endringer ved videre utvikling av området.

1.1 Formål og forskningsspørsmål

I denne studien ønsker jeg å få et større innblikk i bruken og opplevelsen en ny utendørs møteplass i Ås sentrum har hatt for brukerne gjennom sommeren 2019. Dette vil jeg gjøre ved å se på hvordan møteplassen har fungert som en sosial møteplass, hvilke kvaliteter brukerne trekker frem om stedet og hvordan det har hatt betydning i deres hverdagsliv. Jeg ønsker også å innhente informasjon om hvordan brukerne opplever at stedet kunne vært utviklet videre. Selve prosjektet kan defineres som en form for taktisk urbanisme, og medvirkning står derfor sentralt i studien. Brukernes egne synspunkter slik de kommer fram i denne studien kan forhåpentligvis bidra inn i videre planlegging av stedet.

1.1.1 forskningsspørsmål

1. Hvordan brukes Lionslunden?
2. Hvilke kvaliteter ved Lionslunden trekkes frem blant brukerne og hvordan opplever brukerne at stedet har betydning i deres hverdagsliv?
3. 3. Hvordan opplever brukerne at stedet kunne vært utviklet videre?

Gjennom spørsmål 1 er jeg ute etter å få en større forståelse for hvilke aktiviteter som foregår i møteplassen og dermed hva møteplassen brukes til. Ved å stille spørsmål 2 ønsker jeg å innhente en større forståelse rundt hvordan møteplassen oppleves av brukerne og hvilken betydning møteplassen har/har hatt i brukernes hverdagsliv. Gjennom spørsmål 3 ønsker jeg å fremme brukernes synspunkter rundt utviklingen av møteplassen med tanke på hvordan området kunne vært utviklet videre. For å skape en bredere diskusjon rundt utviklingen av møteplassen vil det også bli inkludert perspektiver fra to av prosjektaktørene. Dette er gjort for å sette brukernes synspunkter i sammenheng med noe av ideen bak møteplassen, i tillegg til å gi et større innblikk i prosjektet med tanke på den videre utviklingen av Lionslunden.

2. Bakgrunn og teori

I dette kapittelet vil det bli fremvist bakgrunn og teori som ansees som relevant for denne studien. Det innebærer politiske føringer, ulike teorier og studier som er gjort på feltet. Først vil det bli redegjort for studiens helsefremmende perspektiv med vekt på livskvalitet. Deretter går det nærmere inn på ulike elementer ved nærmiljøet- og utviklingen av det, med fokus på kvaliteter som kan ha positiv innvirkning på god livskvalitet. Videre vil det redegjøres for deltakelse i nærmiljøutvikling og hvordan fremgangsmåten taktisk urbanisme kan sees som en form for medvirkning. Til slutt vil casen for studien bli lagt frem.

2.1 Helsefremming og livskvalitet

World Health Organization (1986a) definerer helsefremming som:

Health promotion is the process of enabling people to increase control over, and to improve, their health. To reach a state of complete physical, mental and social well-being, an individual or group must be able to identify and to realize aspirations, to satisfy needs, and to change or cope with the environment. Health is, therefore, seen as a resource for everyday life, not the objective of living. Health is a positive concept emphasizing social and personal resources, as well as physical capacities. Therefore, health promotion is not just the responsibility of the health sector, but goes beyond healthy life-styles to well-being. (World Health Organization, 1986a, Health Promotion, avsn. 1).

Som det fremgår ovenfor understreker World Health Organization (1986a) at well-being er vesentlig i helsefremming. I Helsedirektoratet (2015) sin rapport «Well-being på norsk» påpekes det at begrepet anvendes på mange forskjellige måter. Både som subjektive oppfattelser av tilfredshet og som mer objektive mål på levekår. «Well-being» overlapper imidlertid på mange måter med den norske betegnelsen «livskvalitet» (Helsedirektoratet, 2015). Dette danner utgangspunktet for begrepsbruken i denne studien og «well-being» vil dermed oversettes til «livskvalitet» fra den internasjonale faglitteraturen. Selv om livskvalitet ikke blir nevnt i forskningsspørsmålene for undersøkelsen ansees dette likevel som svært relevant for studien. Dette fordi studien tar for seg bruken, og subjektive opplevelser, av en møteplass som er satt opp for å bidra til å skape et helsefremmende nærmiljø i Ås kommune.

I Folkehelsemeldingen 19 – Gode liv i eit trygt samfunn (Helse- og omsorgsdepartementet, 2019) påpekes det at psykisk helse i folkehelsearbeidet først og fremst handler om det som fremmer god psykisk helse. Det fremgår at livskvalitet skal være en del av det psykiske folkehelsearbeidet og at begrepet omhandler det som gir verdi og mening både for individet og befolkningen som helhet. I tillegg handler livskvalitet også om hvordan politikken kan

muliggjøre at innbyggerne i landet kan leve godt. Livskvalitet har fått økt oppmerksomhet både nasjonalt og internasjonalt. Norge har et høyt livskvalitetsnivå, sammenlignet med andre Europeiske land. Samtidig er psykiske plager og lidelser et av de største folkehelseutfordringene vi står ovenfor i Norge. Tiltak som fremmer mestring, mening og tilhørighet kan skape større grad av livskvalitet som kan redusere eller forebygge psykiske plager og lidelser (Helse- og omsorgsdepartementet, 2019).

2.2 Sosial samhandling i nærmiljøet og tilhørighet

I denne studien tas det utgangspunkt i Wilcock og Hocking (2015) sin teori om sammenhengen mellom aktivitet med andre, tilhørighet og livskvalitet. Samhandling med andre kan sees som en måte å skape tilhørighet på. Det å samhandle med- eller samtidig med andre, skaper relasjoner og tilhørighet blant familie, venner, organisasjoner og samfunn (Wilcock & Hocking, 2015). I tillegg er det også slik at aktiviteter som gjøres alene ofte utføres i relasjon til andre mennesker, noe som skaper en følelse av samhold og at en blir tatt vare på (Reed, Hocking & Smythe, referert i Wilcock & Hocking, 2015, s. 212). Mennesker i moderne samfunn tilhører på mange forskjellige måter og i ulike situasjoner (Christiansen & Hedetoft, referert i Wilcock & Hocking, 2015, s. 212) og forskjellige nettverk av mennesker har en relasjon til hverandre gjennom for eksempel familieband, å være naboer og innbyggere (Wilcock & Hocking, 2015). Betydninger bak begrepet tilhørighet handler blant annet om å være på riktig sted (Cambridge Dictionary, u.å) og å være akseptert eller velkommen (WordReference.com, u.å). Med bakgrunn i dette hevder Wilcock og Hocking (2015) at tilhørighet er vesentlig for menneskers livskvalitet. Aktiviteter som skaper kontakt med andre har altså en sentral innvirkning på mental livskvalitet. Dette tilkjennegis gjennom funn som viser at det å være isolert eller ekskludert fra aktivitet fører til dårlige helseutfall (Wilcock & Hocking, 2015). Forskning underbygger også betydningen av sosiale relasjoner gjennom funn som viser at mangel på sosiale relasjoner er forbundet med risiko for dødelighet (Holt-Lunstad et al., 2010).

I denne studien tas det altså utgangspunkt i Wilcock og Hocking (2015) sin teori som går ut på at det å tilhøre gjennom samhandling kan oppstå på mange forskjellige nivåer og gjennom ulike relasjoner og aktiviteter. Det tas med andre ord utgangspunkt i at ulike former for sosiale relasjoner og møter mellom mennesker styrker tilhørighet på ulike nivåer. I denne studien er det imidlertid også inkludert tidligere forskning som ikke nødvendigvis ser spesifikt på tilhørighet, men heller andre former for sosiale mekanismer som sosial interaksjon (Semenza & March, 2009) og livlighet (Anderson et al., 2017). De ulike formene for sosial

samhandling det sees på i studiene som er inkludert, ansees likevel som relevant. Dette med utgangspunkt i Wilcock og Hocking (2015) sin forståelse av at tilhørighet kan oppstå gjennom ulike former for sosial aktivitet og gjennom ulike sosiale nettverk. I denne studien vil sosial samhandling benyttes som en samlebetegnelse på ulike former for sosiale mekanismer, som sosial interaksjon, livlighet og sosialt samhold.

2.3 Politiske føringer for nærmiljøutvikling i kommuner

I kjernen av denne studien er fokus på helsefremmende arbeid med utgangspunkt i et sosio-økologisk perspektiv. Helsefremming handler blant annet om å arbeide miljørettet og å støtte oppunder menneskers ressurser og deltakelse (World Health Organization, 1986b). I Ottawacharteret fra 1986 inngår blant annet punktene «Create Supportive Environments» og «Strengthen Community Actions» (World Health Organization, 1986b). Det trekkes frem at det er vesentlig med et sosio-økologisk perspektiv på helsefremming da mennesket og miljø henger tett sammen. Når det gjelder det å styrke «community actions» så nevnes det at det er viktig å legge til rette for empowerment ovenfor innbyggerne, slik som eierskap og kontroll over egen situasjon. Det handler om å anvende ressurser blant befolkningen for å støtte oppunder sosial støtte, selvhjelp og medvirkning (World Health Organization, 1986b).

FN fokuserer også på omgivelsene for å skape bærekraft for mennesker og miljø og et av målene lyder: «Bærekraftige byer og samfunn» (FN - SAMBANDET, «Mål 11»). Målet innebærer å: «Gjøre byer og bosettinger inkluderende, trygge, motstandsdyktige og bærekraftige» (FN - SAMBANDET, «Mål 11», avsn. 1). Det påpekes at verden urbaniseres og det blir større og flere byer som skaper både muligheter og utfordringer (FN - SAMBANDET). I tillegg har Verdens helseorganisasjon opprettet et globalt nettverk som fokuserer på helsefremmende arbeid i byer (World Health Organization, u.å). Norge er tilknyttet dette nettverket med navn - Sunne kommuner. Det nasjonale nettverket sunne kommuner påpeker at: «Felles for alle nettverkene er at vi jobber for å skape lokalsamfunn hvor det er godt, sunt og trygt å leve ...» (Sunne kommuner: WHO's norske nettverk, u.å, WHO Healthy Cities, avsn. 1).

I Norge har Helse- og omsorgsdepartementet (2015, 2019) påpekt viktigheten av nærmiljøutvikling i folkehelsearbeidet. Folkehelsearbeidet er i stor grad kommunenes ansvar (Folkehelseloven, 2012; Helse- og omsorgsdepartementet, 2015, 2019). Det fremgår at gode nærmiljø er vesentlig for god helse og livskvalitet (Helse- og omsorgsdepartementet, 2019). Det trekkes frem at byer og tettsteder er i vekst og at dette gir en god anledning til å bygge inn

kvaliteter i nærmiljø- og lokalsamfunnsutviklingen. Det er også ønskelig at mennesker i større grad settes i sentrum for planlegging og utvikling. Nærmiljøet består av både det fysiske miljøet og som et psykososialt rom (Helse- og omsorgsdepartementet, 2015).

Helsedirektoratet (2014) trekker blant annet frem sosiale møteplasser i sin utredelse av kvaliteter i helsefremmende nærmiljøer. Det påpekes at de fysiske kvalitetene i nærmiljøet kan påvirke menneskers grad av isolasjon og integrasjon og at sosiale møteplasser kan virke positivt inn på menneskers psykiske helse ved å legge til rette for hverdagslig kontakt (Helsedirektoratet, 2014). Helse- og omsorgsdepartementet (2015) nevner også at utformingen av utemiljøer og offentlige rom har betydning for blant annet tilgjengelighet, psykisk helse samt deltakelse i sosiale- og kulturelle aktiviteter (Helse- og omsorgsdepartementet, 2015).

Lovverket legger også føringer for kommunens ansvar for å tilrettelegge for gode miljømessige forhold og medvirkning. I Folkehelseloven (2012) fremgår det at: «Kommunen skal fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom ...» (Folkehelseloven, 2012, § 4). Det påpekes også at kommunen skal tilrettelegge for medvirkning og samarbeid med frivillig sektor (Folkehelseloven, 2012, § 4). I Plan- og bygningsloven (2009) lyder det at: «Enhver som fremmer planforslag, skal legge til rette for medvirkning. Kommunen skal påse at dette er oppfylt i planprosesser som utføres av andre offentlige organer eller private» (Plan- og bygningsloven, 2009, § 5-1). Videre spesifiseres det at kommunen har ansvar for å muliggjøre medvirkning fra grupper med behov for spesiell tilrettelegging (Plan- og bygningsloven, 2009, § 5-1).

2.3 Helsefremmende kvaliteter i nærmiljøet

2.3.1 Fysiske kvaliteter som fremmer livskvalitet og helse

I denne studien blir det sett på en møteplass i sentrum av Ås kommune. Ås kommune er et relativt lite geografisk område med flere små sentrum. Kommunen er et tettsted med omlag 20 652 innbyggere (Statistisk sentralbyrå, u.å.). I studien ansees og betegnes sentrumsområdet som nærmiljøet til innbyggerne som bor i boligområdene i nærheten. I studien blir det benyttet internasjonal faglitteratur som anvender betegnelsen «neighbourhood» og dette oversettes til «nærmiljø».

Det å fokusere på nærmiljøet er av stor betydning i helsefremmende arbeid. I nærmiljøer samhandler det fysiske- og sosiale miljøet sammen med servicetilbudet for å tilby et

overordnet miljø som har stort potensiale i å støtte menneskers helse (Naidoo & Wills, 2016). Studier indikerer også at det er sammenheng mellom fysiske omgivelser i nærmiljøet- og livskvalitet (Bond et al., 2012; Guite et al., 2006) og selvrapportert helse (Bowling et al., 2006). I studien til Bond et al. (2012) kom det frem at økt tilfredshet med fysiske kvaliteter i nærmiljøet har sammenheng med større grad av livskvalitet. Guite et al. (2006) fant blant annet at det å ikke ha tilgang til steder for å prate har sammenheng med lavere grad av mental helse. I Bowling et al. (2006) sin studie fant de at ulike indikatorer på opplevelse av nærmiljøet, som opplevelse av kvalitet på fasiliteter som legger til rette for sosialisering og fritid og fine turområder, har innvirkning på god selvrapportert helse. Det er også utført studier på endringer ved det fysiske miljøet og dets eventuelle påvirkning på livskvalitet, som studien til Curl, Thompson og Aspinall (2015). Forfatterne fant positive endringer i opplevelsen av nærmiljøet, men derimot ingen positiv endring i opplevelsen av livskvalitet (Curl et al., 2015). Moore et al. (2018) påpeker at det er behov for andre metoder for å undersøke relasjonen mellom endringer av det fysiske miljøet og dets påvirkning på livskvalitet.

Det å tilrettelegge for offentlig liv er verdifullt for både mennesker og samfunn (Carr et al., 1992). Et sunt liv består av en balanse mellom private og offentlige erfaringer og mennesker trenger muligheter for å involvere seg i begge disse domene. Offentlige rom representerer noe dynamisk i motsetning til de mer satte rutinepregede stedene på arbeidet og det private hjem. Det er steder som tilbyr bevegelse, kommunikasjon samt lek og avslapping. Disse offentlige rommene gir i tillegg mulighet for uformelle møter i hverdagslivet som igjen kan binde mennesker sammen og gi livet mening (Carr et al., 1992). Det å ha tilgang på åpne plasser som for eksempel parker og sitteplasser er vesentlig for å skape en sosial bærekraftig byutvikling (Chan & Lee, 2008). Det er også funnet at bruk av offentlige rom og tilfredshet med nærmiljøet har sammenheng med hverandre ved at disse faktorene forsterker hverandre. Jo mer tilfreds beboere er med kvaliteten på grønne områder og møteplasser, jo mer brukes stedene og omvendt, at jo mer disse områdene brukes, jo mer fornøyd er beboerne med nærmiljøet sitt. Forfatterne fant i tillegg at tilfredshet med kvaliteten på offentlige rom har sammenheng med bruk av tid ute for ulike formål, som gåturer, sosialisering og aktiv involvering med omgivelsene slik som luking (Hadavi & Kaplan, 2016).

Fysisk utforming og urbant design har innvirkning på menneskers opplevelser og bruk av steder (Carr et al., 1992; Gehl, 2010). Carr et al. (1992) mener offentlige rom bør utformes med bakgrunn i brukernes behov, rettigheter og meningsdannelse. Når det gjelder behov så er

det vesentlig at offentlige rom designes og forvaltes på bakgrunn av å tilfredsstille behovet til brukerne. Viktige behov som trekkes frem er komfort, avslapping, aktiv og passiv involvering samt oppdagelse. Avslapping skaper avlastning fra stress i hverdagslivet og både aktiv og passiv deltakelse med andre fremmer individuell livskvalitet og felleskap. Offentlige rom kan legge til rette for fysisk- og mental aktivitet, som trening, hagearbeid eller samtale. Det er også viktig å beskytte rettighetene til ulike brukergrupper. Offentlige rom bør være tilgjengelig for alle grupper, og slike steder bør tilby frihet for handling og midlertidig krav og eierskap. Når det gjelder meningsfulle rom kjennetegnes disse ved at de tillater mennesker å skape forbindelser mellom stedet, deres eget personlige liv og den større verdenen (Carr et al., 1992).

Affordance er et begrep utviklet av James J. Gibson som sier noe om hvordan omgivelsene innbyr til aktivitet ut fra et interaksjonistisk perspektiv, altså at alle egenskaper i det fysiske miljøet bidrar til interaksjon mellom aktører og det fysiske elementet (Greeno, 1994). Videre nevner Greeno (1994) at Gibsons syn gikk ut på at for at en egenskap i det fysiske miljøet kan kalles en affordance, må det fysiske elementet fremme aktivitet hos agenten. Affordance kan dermed sees som å være en forutsetning for aktivitet. Det hevdes imidlertid at det ikke nødvendigvis er slik at aktiviteten vil oppstå, men at det legges til rette for mulig aktivitet. Det som har innvirkning på hvorvidt aktiviteten vil oppstå eller ikke har å gjøre med aktørens oppfattelser og motivasjon (Greeno, 1994).

Jan Gehl (2010) er professor i arkitektur og partner i Gehl Architects – Urban Quality Consultants. I Gehl (2010) sin bok om «Byer for mennesker», hevder han at den moderne byplanleggingen har gått bort fra tradisjonelle byer der størrelsesforholdene ble tilpasset menneskets sanser og muligheter. Han mener dagens byer utformes med størrelsesforhold som fører til at mennesker opplever meningsløshet og hvor det er mindre attraktivt å ferdes (Gehl, 2010). Gehl (2010) trekker frem at den moderne utformingen mangler en meningsfull relasjon mellom mennesker og rom, at bebyggelsen er for stor og høy og at byrommets tradisjonelle funksjon som møtested er svekket.

Faktorer som trekkes frem som betydningsfulle av Gehl (2010) for å skape levende, trygge, bærekraftige og sunne byer er at stedet signaliserer vennlighet, imøtekommenhet og sosiale muligheter. Nærværet av andre mennesker er i seg selv et signal om at det er verdt å oppholde seg der. Videre er det ikke antallet mennesker som er avgjørende, men heller opplevelsen av at byrommene er inviterende og inneholder meningsfulle steder. Langvarige uteopphold

skaper levende byer og det er vesentlig å legge til rette for aktivitet hvor en oppholder seg over lengre tid. Videre fremheves at kvalitet er viktigere enn kvantitet. Det vil si at det som generelt skaper en bedre kvalitet er at mennesker bruker tid i et rom heller enn at det er mange som oppholder seg der i antall (Gehl, 2010).

Det å skape gode byrom å oppholde seg i handler blant annet om å tilrettelegge for oppholdsaktivitet som sittemuligheter. Sitteplassens omgivelser og utsikt er vesentlig for kvaliteten og her trekkes det frem elementer slik som vann, trær, blomster, god arkitektur og kunstverk. Utsikt over livet og mennesker som ferdes på steder blir også nevnt (Gehl, 2010). I studien til Stathi et al. (2012) fant de at fysiske kvaliteter, som sittemuligheter og opplevelse av attraktivitet, har sammenheng med eldre menneskers bruk av nærmiljøet.

Det foregår både passive og aktive møter i byen og det er viktig å utforme gode steder å møtes (Gehl, 2010). Gode steder å møtes innebærer spesielt muligheten for tre aktiviteter: se, høre og snakke. Det å se på livet er en populær aktivitet ved byturer og det å kunne beskue mennesker trekkes frem som en viktig faktor ved gode steder. Kvaliteten øker også hvis en har mulighet til å følge med på flere ting slik som naturlige elementer og arkitektur. Det er også viktig å kunne høre hverandre og ha muligheten til å prate. Det å kunne møtes i gode rom er i tillegg av betydning og det trekkes frem at gode steder er viktige for gode møter. Her nevnes det at det er viktig med et passende lavt støynivå, rommets dimensjoner og form, samt møtets plassering i rommet. Begrepet «samtalelandskaper» blir også trukket frem og det innebærer at byrommets møblering kan bidra til samtaler. For å fremme dette må møblene utformes og stilles opp slik at det tilbys et mangfold av samtalemuligheter (Gehl, 2010).

Lionslunden er lokalisert i et parkområde og møteplassen innehar også flere naturlige elementer, som grønnsaker, urter, trær og blomster. Derfor ansees teori og forskning om naturlige omgivelsers påvirkning på livskvalitet som relevant i denne studien. Naturlige omgivelser og estetikk trekkes frem som betydningsfullt blant flere teoretikere (Gehl, 2010; Kaplan & Kaplan, 1989). Det at byer er utformet pene er vesentlig for gode opplevelser. Dermed er det av betydning å utforme estetisk kvalitet som stimulerer ulike sanser og å ha kunstinnslag. Grønne elementer skaper også pene byer. Trær, beplantninger og blomster er estetiske kvaliteter som også har en symbolsk verdi ved at de formidler budskap om rekreasjon, fordypelse, skjønnhet, bærekraftighet og naturens mangfold (Gehl, 2010).

Naturlige omgivelser kan også virke restituerende. Kaplan og Kaplan (1989) hevder det moderne samfunnet skaper mental utmattelse gjennom å legge til rette for aktivitet som i stor

grad krever direkte oppmerksomhet. Ufrivillig oppmerksomhet er motsatsen til dette og handler om det som er spennende eller interessant og som ikke krever noen form for innsats. Det å hvile den direkte oppmerksomheten er en måte å restituere seg fra mental utmattelse og uanstrengt oppmerksomhet spiller en nøkkelrolle når det gjelder dette. Forfatterne mener det trengs miljøer og oppgaver som skaper minimalt av krav til direkte oppmerksomhet og at naturlige omgivelser kan sees som et slikt miljø. Kaplan og Kaplan (1989) redegjør for fire sentrale punkter som skaper restitusjon; 1) En følelse av å være borte fra hverdagslivets krav og rutiner, 2) Utstrekning og omfang, 3) fasinasjon som stimulerer ufrivillig oppmerksomhet og 4) overensstemmelse som handler om at miljøet er i overensstemmelse med ens formål og intensjoner. Forfatterne argumenterer for at naturlige omgivelser spiller en sentral rolle i å fremme de fire restituerende punktene ovenfor og dermed at naturlige omgivelser er en viktig kilde til mental restitusjon (Kaplan & Kaplan, 1989).

Forskning understøtter også naturomgivelsenes estetiske- og helsefremmende virkninger, som gjennom mental restitusjon (Abraham et al., 2010) og at visuell kontakt med planter kan ha sammenheng med positive effekter på helse og livskvalitet (Grinde & Patil, 2009). Den helsefremmende virkningen av å oppholde seg over tid i et parkområde støttes også i forskning. Det er funnet at lengre opphold i en park i et urbant område hadde sammenheng med økt opplevelse av livskvalitet. På grunn av dette argumenteres det for at parker burde utformes slik at besøkende blir værende i minst 20 minutter (Yuen & Jenkins, 2020).

2.3.2 Det fysiske miljøets påvirkning på sosial samhandling i nærmiljøet

Det fysiske miljøets påvirkning på sosial samhandling er blitt fremhevet av flere teoretikere (Carr et al., 1992; Gehl, 2010; Oldenburg, 1999). Sosiologen Ray Oldenburg (1999) oppsøkes ofte for å veilede blant annet urbane planleggere som ønsker å etablere «Great good places» eller «Third Places». Eksempler på slike «Third Places» er kafeer, frisørsalonger og barer. Han hevder disse stedene utgjør like mye det urbane landskapet som innbyggernes hverdagsliv og at disse stedene gjenspeiler byens art. Oldenburg (1999) påpeker også at uten tilgang på slike steder så forsvinner muligheten for å gi liv til ulike former for sosial kontakt. Videre påpeker han at utelatelsen av slike steder gjør at mennesker forblir ensomme innenfor sine egne grupper (Oldenburg, 1999).

Kjennetegn ved slike «Great Good Places» eller «Third Places» er at møteplassene befinner seg på nøytral grunn slik at en kan komme og gå når en vil og at alle kan føle seg hjemme og komfortable. Slike steder er tilgjengelige og skaper dermed sosial likhet. Hovedaktiviteten på

«Third Places» er konversasjon og stedet tas for gitt samt innehar en uformell setting. Møteplassene kjennetegnes først og fremst gjennom sine stamgjester og ved en livlig stemning, i kontrast til menneskers mer seriøse involvering i andre sfærer. Og selv om disse «Third Places» skiller seg veldig fra hjemmets sfære så kan de sammenlignes med et godt hjem. Dette forklares gjennom stedets psykologiske komfort og støttende virkning. Disse stedene fremmer både personlige- og samfunnsmessige fordeler. Personlige fordeler som trekkes frem er blant annet motvirkning av kjedsomhet, fremming av mental helse og vennskap på tvers av sosial klasse. Når det gjelder de samfunnsmessige fordelene så trekkes det frem at «Third Places» er avgjørende for demokratiske prosesser. De uformelle møteplassene spiller i tillegg også en rolle utover politiske prosesser ved at de skaper andre former for nettverk og samhold. Det trekkes også frem at «Third Places» legger til rette for sosial kontroll samt at stedene fremmer anstendighet som har virkning utover den fysiske møteplassen. Møteplassene fører i tillegg til at lovlydige borgere utgjør en overvåkende rolle i bybildet (Oldenburg, 1999).

Det er utført ulike studier av det fysiske miljøets påvirkning på sosial samhandling (Anderson et al., 2017; Hassen & Kaufman, 2016; Jeffres et al., 2009; Mehta & Bosson, 2010; Semenza & March, 2009; Thompson & Kent, 2014). I Jeffres et al. (2009) sin studie kom det frem at mennesker rapporterte ulike steder som de selv anså som «Third Places» og parker ble blant annet nevnt. Studien indikerer også at det er sammenheng mellom menneskers oppfattelse av tilgang på slike møteplasser og deres opplevelse av levekår [quality of life] i nærmiljøet (Jeffres et al., 2009). I Thompson og Kent (2014) sin kunnskapsoppsummering så de på hvordan det bygde miljøet kan støtte oppunder hverdagsaktiviteter som holder mennesker fysisk- og mentalt friske. Forfatterne fant at det bygde miljøet kan legge til rette for aktivitet som skaper samhold og fellesskap i nærmiljøer. Det å være ute i nærmiljøet skaper mulighet for tilfeldig interaksjon og disse møtene kan styrke båndet mellom mennesker og følelsen av sikkerhet samt at det kan dempe ensomhet og isolasjon, som har sammenheng med svekket mental helse. Tilfeldige interaksjoner foregår i offentlige rom og i gater som er estetisk tilfredsstillende og reflekterer den lokale kulturen og konteksten. Videre trekkes det frem at disse møtene oppstår på steder som oppleves som trygge og som er tilgjengelige for alle. I studien nevnes også «Third Places» i tilknytning til gater og det fremgår at gater som legger til rette for sosial samhandling i nærmiljøet er et eksempel på et «Third Place» (Thompson & Kent, 2014). I studien til Mehta og Bosson (2010) så de på gatelivet utenfor butikker som ble ansett som et «Third Place» av brukerne i nærmiljøet. De fant at det som var av spesielt

betydning for disse stedene var sitteplasser og mulighet for skjerming (Mehta & Bosson, 2010).

I en kunnskapsoppsummering ble det sett på hvilken betydning gatedesign spiller i å fremme samhold i nærmiljøet. Forfatterne fant noen faktorer som var av spesielt betydning; estetikk og vedlikehold, tilgang til ressurser og fasiliteter, sikkerhet og trygghet og gangbarhet (Hassen & Kaufman, 2016). Studier der det er gjort fysiske endringer ved miljøet viser også en økning i sosial samhandling. I studien til Anderson et al. (2017) fant de en markant økning i livligheten i parkområdet der intervensjonen ble utført og i studien til Semenza og March (2009) var det flere beboere i nærmiljøet der endringene ved det fysiske miljøet fant sted, som rapporterte en økning i sosial interaksjon i etterkant av intervensjonen som ble gjennomført.

2.5 Deltakelse i utformingen av nærmiljøet

2.5.1 Kommunens rolle

Som påpekt tidligere, er folkehelsearbeidet i stor grad kommunenes ansvar (Folkehelseloven, 2012; Helse- og omsorgsdepartementet, 2015, 2019), og det er lagt føringer for hvordan dette arbeidet skal foregå (Helsedirektoratet, 2018a). Helsedirektoratet (2018a) har blant annet utformet en veiviser for kommunene som skal være et praktisk hjelpemiddel for kommuner i deres arbeid med å bedre befolkningens helse, ut fra et systematisk folkehelsearbeid.

Nærmiljø er et av punktene som trekkes frem. Her påpekes det at kommunens planlegging etter plan- og bygningsloven er utgangspunktet for lokalsamfunnsutvikling samt hvordan det fysiske miljøet og landskapet blir forvaltet, fornyet og formet (Helsedirektoratet, 2017). Som nevnt tidligere så er det lovfestet i Plan- og bygningsloven (2009) at alle som fremmer planforslag har krav om å tilrettelegge for medvirkning (Plan- og bygningsloven, 2009, § 5-1.).

I perioden 2015-2018 organiserte Helsedirektoratet (2018b) et prosjekt om «Nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse». I dette prosjektet samarbeidet 8 fylkeskommuner, 7 høyskoler/universiteter og 40 kommuner. Helsedirektoratet (2018b) påpeker at det viktigste utviklingsarbeidet foregår i kommunene hvor nærmiljøkvaliteter kartlegges og identifiseres gjennom deltakelse og medvirkning fra befolkningen og at dette igjen gir grunnlag for nærmiljø og lokalsamfunn som virker helsefremmende (Helsedirektoratet, 2018b).

2.5.2 Medvirkningsstigen

Klausen et al. (2013) er inspirert av Arnstein (1969) sin «medvirkningsstige» i deres utredelse av ulike former for medvirkning. Klausen et al. (2013) deler medvirkning inn i ulike grader av

deltakelse: konsultasjon, dialog, dagsordenssetting og medstyring. Konsultasjon innebærer å innhente informasjon om innbyggernes synpunkter. Dialogsordninger gjøres ofte for å føre innbyggere sammen, med det formål å diskutere politiske saker som igjen kan ha innvirkning på beslutningstakere. Når det gjelder dagsordenssetting så innebærer det å skape ordninger som muliggjør at mennesker kan sette saker på den politiske agendaen i perioder mellom valg. Medstyring handler om at innbyggere får en reell innflytelse i beslutningsprosesser. Selv om disse ulike formene for deltakelse er inndelt i ulike grader er det likevel ofte glidende overganger mellom dem i praksis (Klausen et al., 2013).

2.5.3 Erfaringer med medvirkning i nærmiljøutvikling

Studier viser at medvirkning i planleggingsprosesser av folkehelsearbeid er utfordrende og at det er behov for mer kunnskap om hvordan disse prosessene kan foregå (Evensen & Raanaas, 2018; Horghagen et al., 2018). Horghagen et al. (2018) påpeker at det er tidkrevende å involvere innbyggere og bruke deres kunnskap og erfaringer på riktig måte. Horghagen et al. (2018) mener derfor at det er behov for kunnskap om hvem som skal involveres, hvorfor og hvordan. I studien ser de på hvorfor og hvordan de ansatte i en kommune tilrettela for medvirkning i planleggingen av et parkområde, som var en del av kommunens helsefremmende arbeid. Det kom blant annet frem at planleggernes overordnede ønske med å tilrettelegge for medvirkning i utviklingen av et parkområde var å skape en form for eierskap, inklusjon og tillit blant innbyggerne i deres by. Resultatene i studien viste også ulike måter deltakere kan inkluderes på. Forfatterne hevder at innbyggere har aktivitetsbasert kunnskap som er verdifullt for å fremme folkehelse i kommuner (Horghagen et al., 2018). I studien til Evensen og Raanaas (2018) så de på prosjektlederens erfaringer rundt helsefremmende nærmiljøprosjekter i Akershus, med fokus på medvirkning. Resultatene fra studien viste blant annet at det var variasjon i hvor mye folkehelse og helsefremming ble vektlagt i de ulike prosjektene. Prosjektlederne beskrev både helsefremmende- og utfordrende sider ved prosjektene. Temaer som spesielt ble trukket frem når det gjaldt utfordringer i medvirkningsprosesser og håndteringen av disse var rekruttering av ulike grupper, utprøving av nye metoder og behandling av innspill og forventningsavklaring (Evensen & Raanaas, 2018).

Det er også utført ulike studier på deltakende lavkoststandsintervensjoner ved det fysiske miljøet (Anderson et al., 2017; Semenza & March, 2009). I studien til Anderson et al. (2017) så de på en lokalsamfunnsdrevet lavkostnadsintervensjon i et offentlig parkområde. De fant at de fysiske forbedringene som ble gjort i området hadde betydelig innvirkning på økning i

livlighet og aktiviteter som fremmer livskvalitet. Forfatterne hevder at funnene fra studien viser gjennomførbarheten ved slike forskningsmetoder i tillegg til innvirkningen forbedringer i kvaliteten av et uteområde hadde med tanke på livlighet og aktiviteter som fremmer livskvalitet. Det påpekes også at lokalsamfunnet spilte en nøkkelrolle når det gjaldt å skape og produsere en effektiv og kostnadsvennlig intervensjon (Anderson et al., 2017). I studien til Semenza og March (2009) ble det sett på en lavkostnadsintervensjon der innbyggere i et lokalsamfunn ble invitert til å delta. Formålet var å skape hyggelige omgivelser i nærmiljøet, som benker og interaktive kunstinstallasjoner. I etterkant av intervensjonen ble det blant annet rapportert at flere likte nærmiljøet bedre enn før. Noen rapporterte også økning i sosial interaksjon og opplevelsen av stedstilhørighet. Forfatterne argumenterer for at involvering i urbant design kan fremme sosiale nettverk som igjen har direkte effekt på sosial kapital og livskvalitet (Semenza & March, 2009).

2.5.4 Taktisk urbanisme som medvirkning

I denne studien skal jeg se på et prosjekt som er utarbeidet gjennom det som kan beskrives som en form for taktisk urbanisme. Taktisk urbanisme kjennetegnes ved: «... Tactical Urbanism is an approach to neighborhood building and activation using short-term, low-cost, and scalable interventions and policies» (Lydon & Garcia, 2015, s. 2). Tilnærmingen brukes av mange forskjellige aktører slik som myndigheter, virksomheter, frivillige organisasjoner og individer. Metoden benytter seg av åpne prosesser, effektiv bruk av ressurser og kreativt potensiale som springer ut av sosial interaksjon. Lydon og Garcia (2015) hevder taktisk urbanisme er en respons på de mer lukkede og saktegående konvensjonelle byplanleggingsprosessene. Det som kjennetegner fremgangsmåten er at det ofte fokuseres på «equity». Dette innebærer at det er ønskelig med deltakelse fra alle grupper, som unge, gamle, umyndige og uinteresserte og dermed ikke bare de som er utdannet og har en interesse i sivile saker. I prosjekter der det anvendes taktisk urbanisme forsøker en altså å bringe planleggingen ut til et bredere publikum. Taktisk urbanisme brukes gjerne som et redskap av kommunestyre, utviklere eller ideelle organisasjoner for å skape et bredere engasjement underveis i planleggings- og utviklingsprosesser. Det anvendes også i tilknytning til noe Lydon og Garcia (2015, s. 15) kaller «phase 0 implementation». Dette innebærer at en i påvente av at planprosesser blir ferdigstilt, setter opp en midlertidig installasjon i et område hvor det på lengre sikt er planlagt noe permanent. Slike prosjekter kan gi en umiddelbar virkning, samtidig muliggjør det også innhenting av kvantitativ og kvalitativ data. Dette kan

brukes i designet av det permanente tiltaket før det settes inn betydelige ressurser i utviklingen av området (Lydon & Garcia, 2015).

2.6 SMIL-prosjektet og casen Lionslunden

2.6.1 SMIL-prosjektet og Lionslunden

Ås kommune har fått tildelt prosjektmidler fra Helsedirektoratet, gjennom Akershus Fylkeskommune (nå del av Viken), til prosjektet «SMIL-møteplasser fra ord til handling». Gjennom SMIL-prosjektet ønsker Ås kommune å utvikle og kvalitetssikre attraktive og inkluderende møteplasser. Møteplassene som skapes gjennom prosjektet skal motvirke ensomhet, passivitet, sosial tilbaketrekning og «satte» sosiale roller og fremme livsglede, mestring og trivsel blant barn, unge, familier og kommunens øvrige innbyggere. Etableringen av disse møteplassene skal også skje etter en metodisk prosess med stor grad av involvering.

Lionslunden er en av møteplassene som er koblet opp mot SMIL-prosjektet. Det er et samarbeidsprosjekt mellom offentlige og private aktører. Ås kommune startet prosjektet og tok kontakt med de to Lionsklubbene (Lionsklubb Ås og Lionsklubb Ås/Eika) helt i startfasen. Blå Landskapsarkitekter ble også koblet opp mot prosjektet etter hvert. NMBU er delaktig ved å skulle evaluere prosjektet i etterkant. Frivillige innbyggere har også blitt invitert til å delta i selve oppsettingen av møteplassen. Lionslunden ble satt opp i mai 2019 og planen per i dag er at den skal bli værende ut sommeren 2020. Møteplassen er med andre ord midlertidig og inngår ikke som en del av sentrumsplanen i kommunen.

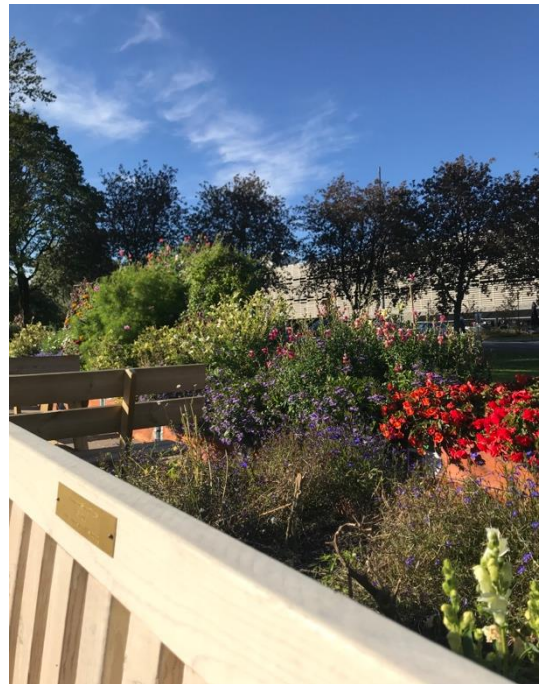
2.6.2 Beskrivelse av Lionslunden

Den midlertidige møteplassen, Lionslunden, ligger mitt i sentrum av Ås kommune og i et parkområde som heter Rådhusparken. Møteplassen ligger i umiddelbar nærhet til et kjøpesenter (kafeer, matbutikk, apotek etc.), et bibliotek, en paviljong, et lekeapparat, en fontene, en parkeringsplass og rådhuset. Møteplassen er bygget opp med en skiferplattning på bakken og det er satt opp kasser med både blomster og grønnsaker, se Figur 1. for bilde. Disse plantekassene skiller møteplassen fra en bilvei samt en parkeringsplass og danner en slags plantevegg. Se Figur 2 for nærbilde av planteveggen. Videre er det satt opp 3 sittegrupper med tilhørende bord. Midt mellom disse sittegruppene er det plantet et lite tre i en litt større krukke. På siden av møteplassen er det satt opp en benk uten tilhørende bord og fremfor denne benken, litt på siden, er det også plantet et lite tre i en litt større krukke, se Figur 3. Foran sittegruppene inn mot parkområdet og utenfor skifersteinene er det satt opp et stativ som det vokser spiselige blomster ut fra. Ved siden av er det lagt noen steiner samt noen

stubber og en litt større gren fra et tre. I noen krukker som står rundt møteplassen er det plantet krydderplanter som koriander, se Figur 4.

Figur 1. Skiferplattning og blomsterkasser.

Figur 2. Nærbilde av plantevegg.

Figur 3. Sittegrupper med tilhørende bord, trær i krukker og benk.

Figur 4. Grønt stativ med spiselige blomster, steiner, gren og stubber.

3. Metode og datainnsamling

I dette kapittelet vil det først redegjøres for studiens design. Deretter presenteres rekruttering og utvalg, datainnsamling og dataanalyse av de tre ulike strategiene det er anvendt for å innhente data i denne studien. Først fremvises samtale og skriftlig kommunikasjon med to ulike aktører i prosjektet, deretter presenteres fremgangsmåten bak observasjonene og til slutt redegjøres det for intervjuene med brukere av Lionslunden.

3.1 Studiens design

Det epistemologiske perspektivet i studien er fortolkningsbasert, og det legges til grunn at det eksisterer flere realiteter. Studien sees innenfor en fenomenologisk retning hvor formålet er å beskrive, forstå og fortolke (Merriam & Tisdell, 2016). Studien innehar også en induktiv tilnærming. Det tas utgangspunkt i empirisk data fra enkeltpersoner og enkelthendelser som abstraheres gjennom fortolkning, slik at det kan belyse noe mer allment (Malterud, 2017). Studien har videre en casestudie design. Det innebærer at studien baserer seg på en spesifikk case som ønskes belyst fra flere perspektiv. Videre er det ønskelig å videreformidle informasjon som en kan lære av. Det blir brukt ulike forskningsstrategier for å innhente dyptgående informasjon om casen (Jones & Hocking, 2015).

I studien er det altså benyttet ulike kvalitative strategier for å hente inn data. Det vil si at det er gjennomført observasjon og ulike intervjuformer med ulike grupper av aktører.

Observasjonene ble gjort på basis av en strukturert observasjonsfremgangsmåte (Dalland, 2017) med bruk av et utarbeidet avkryssningsskjema. Formålet med observasjonene var å innhente informasjon om hvordan møteplassen brukes. Når det gjelder intervjuene i studien så er det gjort semi-strukturerte intervjuer (Malterud, 2017) med brukere av møteplassen. Dette ble gjort for å få større innblikk i hvordan brukerne opplever stedet og hvilken betydning det har hatt for dem i deres hverdagsliv. I tillegg inngår også en samtale med landskapsarkitekten som har tegnet møteplassen og kommunikasjon per epost med en representant fra Lionsklubb Ås/Eika. Dette ble gjort for å sette brukernes opplevelser i sammenheng med noe av ideen bak møteplassen, i tillegg å gi et større innblikk i prosjektet med tanke på den videre utviklingen av Lionslunden. Jeg har også hatt tett kontakt med oppdragsgiverne mine der jeg har fått ulike former for informasjon om prosjektet, som hvem som har deltatt og hva som har vært planen for videre utvikling av prosjektet bak Lionslunden. Disse samtalene er likevel ikke beskrevet eksplisitt i studien.

3.2 Skriftlig kommunikasjon og samtale med to aktører i prosjektet

3.2.1 Rekruttering og utvalg

Rekrutteringen til samtale med landskapsarkitekten av møteplassen og skriftlig kommunikasjon med en representant fra Lionsklubb Ås/Eika foregikk delvis i møteplassen og delvis gjennom de prosjektansvarlige for Lionslunden. I sammenheng med tilstedeværelse i møteplassen kom jeg i kontakt med både landskapsarkitekten som har tegnet Lionslunden (Blå Landskapsarkitekter) og en representant fra en av de to Lionsklubbene (Lionsklubb Ås/Eika).

3.2.2 Datainnsamling

Både varighet og kontekst for kommunikasjon ble gjennomført ulikt med landskapsarkitekten som har tegnet møteplassen og representanten fra Lionsklubb Ås/Eika. Samtalen med landskapsarkitekten fant sted på kontoret til landskapsarkitektbyrået og ble tatt opp på lydbånd. I forkant av samtalen hadde jeg forberedt noen spørsmål, men ut over det var samtalen åpen og det ble spilt videre på hva landskapsarkitekten sa underveis i samtalen. Temaer jeg ønsket å belyse var: tanken bak møteplassen, valg av elementer, målgruppe, vedlikehold, fordeling av ansvar mellom samarbeidspartnere og landskapsarkitektens egne observasjoner i møteplassen i sommer. Når det gjelder den skriftlige kommunikasjonen med representanten fra Lionsklubb Ås/Eika, så ble dette gjort per epost. Her ønsket jeg tanker om: Lionsklubbenes rolle i prosjektet, Lionsklubbenes bidrag i utformingen av møteplassen, Lionsklubbenes bidrag i etterkant av at møteplassen ble satt opp (vedlikehold), tanker rundt bruken av møteplassen i sommer og tanker om møteplassen.

3.2.3 Dataanalyse

I dataanalysen av samtalen med landskapsarkitekten og den skriftlige kommunikasjonen med representanten fra Lionsklubb Ås/Eika laget jeg et sammendrag ut fra de temaene det ble stilt spørsmål om i kommunikasjon med dem.

3.3 Observasjoner av brukere

Observasjonene ble gjennomført fra 6. juni til 26. september. Under observasjonene ble det brukt et avkryssningsskjema. I skjemaet var det listet opp kolonner for dato, tidspunkt for observasjon, værforhold, ca. temperatur, kjønn og antatt alder. Dette ble innlemmet for å gi beskrivelser av utvalget og betingelser for observasjonene. Videre ble det registrert hva folk foretok seg på stedet, noe som blir beskrevet mer utfyllende under.

3.3.1 Rekruttering og utvalg

Alle som benyttet seg av møteplassen under observasjon inngår som utvalg i studien. Tabellen nedenfor (Tabell 1) viser utvalget av brukerne som ble observert i møteplassen fordelt etter antatt alder- og kjønn.

Tabell 1 – Observerte brukere etter antatt alder og kjønn.

Kjønn	Alder								Totalt
	<7	8-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70+	
Kvinner	39	19	28	30	64	37	16	3	236
Menn	22	9	10	11	6	6	13	4	81
	61	28	38	41	70	43	29	7	317

* Det er vesentlig å påpeke at noen brukere kom i grupper, som barnehager. Dette har dermed innvirkning på den antatte aldersfordelingen til det observerte utvalget.

3.3.2 Datainnsamling

I tabellen nedenfor (Tabell 2) er det laget en oversikt som beskriver når observasjonene foregikk og betingelsene som var til stede, som varighet for observasjon, antall observasjoner, tidspunkt og værforhold.

Det var i hovedsak jeg som observerte, men jeg fikk også hjelp fra oppdragsgiverne og veilederen min. I juli hadde jeg ferie og det var kun oppdragsgiverne og veilederen min som gjorde observasjoner den måneden. Mine observasjoner ble i hovedsak gjennomført 1 gang i uken i ca. 1 time av gangen. I den perioden jeg rekrutterte til intervjuer gjorde jeg også noen hyppigere observasjoner da jeg allerede var i Lionslunden. Dette gjaldt hovedsakelig august. Observasjonene som er gjort av oppdragsgiverne og veilederen min, er gjennomført litt mer sporadisk med tanke på frekvens og varighet, ut fra når de har hatt mulighet. Det er derfor viktig å poengtere at det ikke er slik at alle de 39 observasjonene er gjort med en varighet på 1 time og med 1 ukes intervaller.

Tabell 2 - Varighet, antall observasjoner, tidspunkt og værforhold.

Varighet for observasjoner:	6.06.2019-26.09.2019
Totalt antall observasjoner:	39
Ukedager	
Hverdager	34
Helgedager	5
Tidspunkt	
Morgen (07.00-09.59)	5
Formiddag (10.00-13.59)	22
Ettermiddag (14.00-16.59)	8
Kveld (17.00-)	4
Ca. temperatur	
10-14 grader	5
15-19 grader	20
20-24 grader	13
25+ grader	1
Vær	
Sol	15
Delvis sol	16
Overskyet	8

Fordi observasjonene ble gjort for å få innblikk i hvordan brukerne brukte møteplassen, ønsket jeg å fokusere på brukernes aktiviteter i møteplassen under observasjon. I skjemaet hadde jeg listet opp ulike aktiviteter jeg trodde jeg ville observere. Disse aktivitetene var: «sosialisering», «spise mat», «slappe av alene på en benk», «leke», «kikke på installasjonen» og «kikke på plantekassene». Fordi jeg antageligvis ikke ville dekke alle aktivitetene som ble utført i møteplassen med de overnevnte aktivitetene, hadde jeg også en kolonne med «andre aktiviteter». Til slutt inneholdt også observasjonsskjemaet en kolonne med «kommentarer». Dette for å kunne skrive ned tilleggsinformasjon og tanker knyttet til observasjonene.

Når det gjelder tidspunktene for observasjon ble det observert mest i hverdager og rundt lunsjtider (11.00-12.00). Det er også kun observert ved oppholdsvær (se Tabell 2). Jeg hadde en pragmatisk tilnærming til tidspunkt for observasjon, med tanke på værforhold (det skulle være opphold), egen livssituasjon, og tanker om tidspunkt og bruk av møteplassen.

3.3.3 Dataanalyse

For å analysere dataene fra observasjonene er det benyttet innholdsanalyse (Stanley, 2015) der observasjonene fra avkrysningskjemaet ble summert opp. Innholdsanalyse innebærer å se etter mønstre og trender i datamaterialet. Det er en pragmatisk fremgangsmåte som krever lite tolkning og egner seg for kortere tekstformer (Stanley, 2015).

Observasjonene fra meg selv, de prosjektansvarlige og veilederen min ble lagt i ett felles skjema. Vi hadde anvendt avkrysningskjemaet på noe forskjellige måter. Derfor overførte jeg observasjonene fra de prosjektansvarlige og veilederen min, slik at de ble ordnet tilsvarende mine egne i fellesskjemaet. Dette for å gjøre observasjonsskjemaet mest mulig oversiktlig og ryddig under dataanalysen. Jeg forenklet også de ulike værtypene slik at de passet inn i de tre kategoriene – sol, delvis sol og overskyet (se Tabell 2). Som beskrevet tidligere, var det oppført en egen kolonne for «andre aktiviteter» og «kommentarer» i observasjonsskjemaet. I skjemaet ble andre aktiviteter som ikke var listet opp (f.eks. Tur med hunden, strikke og lese bok), dokumentert litt om hverandre i disse to kolonnene. For å gjøre opptellingen enklere ryddet jeg i dokumentet så disse aktivitetene ble nummerert opp under kolonnen for «andre aktiviteter». Da disse justeringene var gjort talte jeg opp observasjonene i skjemaet.

Ut fra opptellingen ble det laget tre ulike tabeller: Tabell 1 – Observerte brukere etter antatt alder og kjønn, Tabell 2 – Varighet, antall observasjoner, tidspunkt og værforhold. Videre ble det laget en Tabell 4 – Ulike aktiviteter antall ganger observert. Det ble gjort en vurdering underveis i dataanalysen som førte til at ikke alle aktivitetene som var ført opp i observasjonsskjemaet ble listet opp som en egen kategori i Tabell 4 (se resultatkapittel). Aktivitetene det var observert mest av, «spise mat» og «sosialisere», ble listet opp for seg, mens andre aktiviteter det var observert mindre av (eks. leke, titte på plantekassene), ble lagt i en felles kategori «andre typer aktiviteter». Kolonnen «kommentarer» ble brukt til å tilføre tilleggsinformasjon til aktivitetene som ble utført av brukerne. Eksempler på kommentarer som ble notert er mulige relasjoner mellom brukerne og andre mulige setninger som pause i arbeidstiden.

3.4 Intervjuer med brukere

3.4.1 Rekruttering og utvalg

Rekrutteringen til intervjuene med brukere av Lionslunden foregikk fra 13.08.2019 til 13.09.2019. Rekrutteringen ble gjort ved at jeg oppsøkte brukere av Lionslunden mens de benyttet seg av møteplassen. Brukerne fikk informasjon om hensikten ved studien i tillegg til et skiftelig informasjonsskriv. De som valgte å stille til intervju skrev så under på et samtykkeskjema (se vedlegg 1 for informasjonsskriv og samtykkeskjema). Jeg tilpasset tidspunktene for rekrutteringen i forhold til værforhold og når jeg antok at det ville være brukere som benyttet seg av møteplassen. Dette førte til at jeg rekrutterte mye ved lunsjtider og på ettermiddagen. Rekrutteringen ble gjort på bakgrunn av en tanke om et strategisk utvalg, men bærer også preg av tilgjengelighet (Malterud, 2017). Fordi jeg rekrutterte og

gjennomførte intervjuene fortløpende hadde jeg muligheten til å arbeide ut fra en tanke om et strategisk utvalg (Malterud, 2017). Jeg tilpasset hvem jeg rekrutterte ut fra alder, der de som ble spurt var i den aldersgruppen jeg enda ikke hadde rekruttert. Allikevel måtte jeg også spørre de som benyttet seg av møteplassen der og da, noe som førte til rekruttering ut fra tilgjengelighet (Malterud, 2017). Inklusjonskriteriene ble endret noe underveis i rekrutteringen. Det vil si at utgangspunktet var at jeg ønsket å rekruttere brukere av møteplassen. Etter hvert som jeg kom i gang med rekrutteringen endret jeg imidlertid inklusjonskriteriene til at informantene hadde bosted i Ås kommune.

Når det gjelder størrelsen på utvalget av intervjuene gjorde jeg vurderinger underveis som resulterte i et noe større utvalg enn det i første omgang var tenkt. Dette ble gjort for å oppnå en form for informasjonsstyrke i datamaterialet (Malterud, 2017). I utgangspunktet hadde jeg sett for meg et utvalg på rundt 5-6 informanter, men fordi intervjuene ble kortere enn jeg hadde planlagt så besluttet jeg å rekruttere flere informanter. Dette resulterte i at jeg endte opp med et utvalg på 9 informanter (se Tabell 3).

Tabell 3 – Beskrivelse av utvalget til intervjuer med brukere.

Kjønn	
Mann	2
Kvinne	7
Aldersspredning	
20-29	2
30-39	2
40-49	2
50-59	0
60-69	1
70+	2
Arbeidsforhold	
I arbeid	4
Student	2
Pensjonert	2
Annet	1
Sivilstatus	
Partner	5
Enslig	4
Boforhold	
Samboer	7
Bor alene	2
Antall med barn	
Har barn	5
Barnløs	4
Gangavstand til sentrum	
0-2 km	3
2-3 km	5
3km +	1

3.4.2 Datainnsamling

Jeg avtalte med hver og en informant hvilket tidspunkt intervjuet skulle gjennomføres og hvor intervjuet skulle holde sted. Noen intervjuer ble planlagt senere og andre ble gjort der og da ut fra informantenes ønsker. Alle intervjuene ble avholdt i parkområdet med unntak av ett intervju som ble gjort per telefon.

Intervjuene var semi-strukturerte og jeg intervjuet ved hjelp av en intervjuguide som jeg hadde utviklet i forkant av datainnsamlingen. Jeg hadde også testet denne intervjuguiden ut på en person før de faktiske intervjuene. Intervjuguiden inneholdt noen overordnede spørsmål som jeg ønsket å hente inn informasjon om. Først ønsket jeg å innhente noen personopplysninger, deretter inneholdt intervjuguiden spørsmål om synspunkter om møteplassen, så ønsket jeg informasjon om bruken av møteplassen. Videre hadde jeg også

spørsmål om hva informantene syntes om møteplasser i Ås mer generelt. Deretter hadde jeg spørsmål rundt hvordan møteplassen har hatt betydning for dem og til slutt ønsket jeg å vite mer om hvilke tanker informantene hadde om fremtiden og møteplassen med tanke på at møteplassen er midlertidig og hva som eventuelt kunne vært annerledes ved videre utvikling av området. Se vedlegg 2 for intervjuguide. Jeg benyttet meg av båndopptaker og intervjuene varte i omkring 15-30 minutter.

3.4.3 Dataanalyse

For å analysere datamaterialet fra intervjuene ble jeg inspirert av Graneheim og Lundman (2004) sin fremstilling av det de kaller en kvalitativ innholdsanalyse. Dette er en pragmatisk analysemetode som på mange måter ligner en tematisk analyse (Malterud, 2017).

For å analysere dataene fra intervjuene leste jeg først over de transkriberte intervjuene for å få et overblikk over innholdet i datamaterialet. Deretter laget jeg en tabell ut fra Graneheim og Lundman (2004) sin fremstilling av kvalitativ innholdsanalyse. Grunnet materialets art valgte jeg å utelate noen av trinnene i Graneheim og Lundman (2004) sin fremgangsmåte. Jeg delte inn tabellen ut fra de overordnede spørsmålene i intervjuguiden. Dette gjorde jeg for å rydde i datamaterialet. Tabellen inneholdt 1) meningsenheter, 2) kondenserte meninger, 3) sub-kategorier og 4) kategorier.

Graneheim og Lundman (2004) skiller mellom manifest- og latent innhold. Manifest innhold refererer til hva teksten sier og latent innhold betegner hva teksten snakker om (Graneheim & Lundman, 2004). Analyse av hva teksten snakker om involverer en fortolkning av den underliggende meningen i teksten (Downe-Wamboldt, referert i Graneheim & Lundman, 2004, s. 206; Kondracki et al., referert i Graneheim & Lundman, 2004, s. 206). Grunnet datamaterialets art er mye av fokuset i analysen lagt på det manifeste innholdet. Det er imidlertid også utarbeidet temaer gjennom abstraksjon av teksten, noe som innebærer fortolkning av det latente innholdet i teksten. Jeg begynte med å hente ut meningsenheter fra intervjuene og plasserte dem innunder de overordnede spørsmålene fra intervjuguiden. Deretter arbeidet jeg med å kondensere innholdet fra meningsenhetene. Dette forsøkte jeg ved å forkorte innholdet fra materialet, men fortsatt bevare kjernen av innholdet (Graneheim & Lundman, 2004). Deretter gikk jeg i gang med å forsøke å abstrahere det jeg hadde hentet ut fra datamaterialet ved å utforme sub-kategorier. Det å lage kategorier er et grunnleggende kjennetegn ved kvalitativ innholdsanalyse (Graneheim & Lundman, 2004) og en kategori kan forstås som en gruppe av innhold som deler en likhet (Krippendorff, referert i Graneheim &

Lundman, 2004, s. 107). I det siste trinnet delte jeg datamaterialet inn i kategorier basert på likhet i innhold og sub-kategoriene jeg hadde utformet. Med bakgrunn i de ulike trinnene i analysen konstruerte jeg etter hvert temaer. Graneheim og Lundman (2004) anser temaer som en sammenkobling av underliggende mening basert på fortolkning fra kondenserte meningsenheter, koder eller kategorier. Som Graneheim og Lundman (2004) påpeker så innebærer analyse en prosess der en går frem og tilbake og mellom hele teksten og deler av den. Dette var også slik jeg arbeidet med datamaterialet. Mange endringer ble gjort underveis i tabellen og jeg gikk frem og tilbake underveis mellom meningsenhetene og kategoriene som ble utarbeidet. Etter hvert som jeg jobbet meg mer inn i innholdet i dataene endret jeg også på tabellen slik at den ikke lenger var inndelt i de overordnede spørsmålene fra intervjuguiden, men heller inndelinger i datamaterialets innhold og hvordan jeg ønsket å presentere funnene. Det vil si at analysematerialet heller ble delt inn etter: 1) hvordan Ås oppleves generelt, 2) opplevelse av Lionslunden og 3) tanker om eventuelle endringer.

Videre transkriberte jeg intervjuene ordrett med alle fyllord, tenkepauser osv. Dette for å holde dataene så nære opp mot kilden som mulig. Det var også tilfelle at en informant hadde dialekt. Dette ble transkribert om til bokmål grunnet anonymisering. Jeg valgte ut sitater for å fremstille resultatene og disse ble renskrevet noe. Dette ble gjort for å tydeligere få frem informantenes budskap. Det vil si at jeg har tatt bort fyllord slik som ååå, ehm osv. som heller er erstattet med: «...». Jeg har også valgt å ta bort ord som ble sagt to ganger etter hverandre. I tilfeller hvor informantene har begynt på en setning flere ganger har jeg også valgt å ta bort repetisjonene og erstattet dette med «...». I de tilfellene hvor det er utelatt noe innimellom det informanten har sagt er dette tydeliggjort ved at det er skrevet «(...)» mellom overlappet.

Som nevnt innledningsvis har jeg vært i kontakt med oppdragsgiverne underveis i hele prosessen. Etter at temaene fra intervjuene var utformet hadde jeg et møte med oppdragsgiverne der de kom med kommentarer og spørsmål. Dette foregikk vinteren 2020. Oppdragsgiverne var spesielt opptatt av hva informantene mente kunne vært endret ved området (se Figur 5 eventuelle endringer).

3.5 Etiske aspekter

De som ble observert i studien ble ikke informert om dette, men dataene er fullstendig anonymisert og det vil dermed ikke være mulig å kjenne dem igjen. Det å ikke informere om observasjon av adferd på offentlige plasser er også i tråd med de forskningsetiske

retningslinjene til samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2016).

Fordi jeg ønsket å innhente noen personopplysninger fra informantene søkte jeg om godkjenning fra Norsk senter for forskningsdata [NSD] (Norsk senter for forskningsdata, u.å) i tråd med personopplysningsloven (Personopplysningsloven, 2018). Søknaden ble godkjent 16.06.2019. NSD sin vurdering er at prosjektet kan gjennomføres med lovlig grunnlag i den registrerte samtykke, jr. Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a. (Se vedlegg 3 for godkjenning fra NSD). Det at jeg selv rekrutterte til intervjuene muliggjør en fare for at noen av informantene følte seg presset til å delta i studien. Ved rekrutteringen til intervjuene av brukerne informerte jeg om formålet med studien og delte ut et informasjonsskriv. Deretter informerte jeg om at det var fullstendig frivillig å delta og de fikk god tid til å lese informasjonsskrivet før jeg spurte om de ønsket å være deltagere. I informasjonsskrivet sto det også informasjon om at de til enhver tid kan trekke seg fra studien hvis det er ønskelig. Se vedlegg for informasjonsskriv og samtykkeskjema (Vedlegg 1). De som takket ja skrev under på en samtykkeerklæring. Lydfilene fra intervjuene ble lagt over på en låst personlig datamaskin så raskt som mulig i etterkant av hvert intervju. Samtykkeerklæringene er låst inn på NMBU og intervjuene ble anonymisert ved transkribering. Det er også laget et navnkodesystem som er låst inn på NMBU. Dette for å kunne linke intervjuene opp mot informantene.

Når det gjelder samtalen med landskapsarkitekten som har tegnet Lionslunden og den skriftlige kommunikasjonen med representanten fra Lionsklubb Åa/Eika, ble de informert om at det ikke ville være mulig med en fullstendig anonymisering av dem og det samtykket de til. De har også fått muligheten til å lese igjennom sammendragene fra kommunikasjonen med dem. Dette ble gjort for å sikre at dataene er i overensstemmelse med deres egne oppfatninger.

3.6 Oppdragsforskning og min rolle

Rollen min i SMIL-prosjektet er en form for oppdragsforskning gitt av de prosjektansvarlige da det er ønskelig å få et større innblikk i hvordan brukerne av Lionslunden opplever stedet. Dette innebærer at jeg kommer inn som utenforstående uten noe som helst innflytelse på hva de prosjektansvarlige vil gjøre med det som kommer frem i studien. Formålet med studien er allikevel å bidra med medvirkning ved å fremme synspunktene til brukerne av Lionslunden. Forhåpentligvis kan brukernes synspunkter tas videre med inn i det planlagte folkehelsearbeidet til Ås kommune.

4. Resultater

Nedenfor blir resultatene fra de ulike datainnsamlingsmetodene presentert. For å gi en innledende kontekst rundt brukernes opplevelser og bruk av Lionslunden vil resultatene fra kommunikasjonen med landskapsarkitekten og representanten fra Lionsklubb Ås/Eika bli fremvist først. Deretter presenteres resultatene fra observasjonene og til slutt fremkommer resultatene fra intervjuene med brukere av møteplassen.

4.1 Skriftlig kommunikasjon og samtale med to aktører i prosjektet

4.1.1 Samtale med en representant fra Lionsklubb Ås/Eika

Som sagt er det to Lionsklubber (Lionsklubb Ås og Lionsklubb Ås/Eika) som er med i prosjektet Lionslunden. Begge Lionsklubbene (Lionsklubb Ås og Lionsklubb Ås/Eika) var med i prosjektet rundt Lionslunden fra begynnelsen av. Lionsklubbene henvendte seg til Ås kommune med et ønske om å skape et miljøprosjekt hvor de ville samarbeide med kommunen. I første omgang var det planlagt at Lionsklubbene skulle rydde rundt en innsjø i kommunen, men da det viste seg å være vanskelig å gjennomføre ble ikke dette noe av. Kort tid etter startet SMIL-prosjektet og Lionsklubbene ble spurt om de ønsket å delta i prosjektet, noe de stilte seg positive til. Det ble avholdt flere møter med ulike etater og etter hvert ble Blå landskapsarkitekter og NMBU også en del av prosjektet.

Når det gjelder selve utformingen av møteplassen så bidro Lionsklubbene under hele planleggingsfasen og beslutninger ble tatt ved felles møter som prosjektansvarlig organiserte. Lionsklubbene snekret rasteplassbenker og rehabiliterte noen gamle blomsterkasser. De stilte også opp med mange medlemmer da møteplassen ble satt opp samt ved planting av blomsterkassene. Lionsklubbene har også bidratt med vedlikeholdsarbeid i etterkant av at møteplassen ble satt opp. De har vannet blomster, stelt med planter, tømt søppel, kostet og raket i møteplassen.

Når det gjelder Lionsklubbene sine tanker rundt oppfølgingen av møteplassen så planlegger de å fortsette slik som i fjor sommer. I tillegg skal Lionsklubbene også stå for å lage en redskapsbod/kasse til møteplassen. Ved spørsmål om hvilke tanker Lionsklubbene har om møteplassen så opplever representanten at prosjektet ble en stor suksess og at Lionsklubbene utelukkende har fått positive tilbakemeldinger. Representanten forteller også at det er veldig hyggelig å være i møteplassen da brukerne kommer bort og uttrykker hvor fint de synes området er blitt. Videre opplever også representanten at det har vært mange brukere av

møteplassen og at det er fint at folk har tilgang på et møtested hvor en ikke behøver å kjøpe noe.

4.1.2 Samtale med landskapsarkitekten som tegnet Lionslunden

Slik oppdraget fra prosjektansvarlige i kommunen tilsier er målgruppen for Lionslunden alle aldre. Målet har vært god tilgjengelighet for alle, samt å etablere et morsomt og fint sted å være. Ideen har vært å favne bredest mulig. Videre forteller landskapsarkitekten at Lionslunden er et lavkostnadsprosjekt og det er dermed brukt minimalt med kostnader på elementene i møteplassen. Valg av elementer ble gjort før møteplassen ble tegnet.

Landskapsarkitekten og prosjektlederen for Lionslunden oppsøkte kommunens lagre for å finne elementer som kunne brukes i anlegget. Det ble valgt ut diverse heller, kasser og trær som vokste på lagerplassen. I tillegg sponset private instanser en del planter og ferdiggress. Sommerblomstene er kjøpt rimelig/sponset av NMBU. Det er brukt noe nye materialer, men det meste er gjenbruk.

Når det gjelder plasseringen av møteplassen ønsket landskapsarkitekten å forankre uteplassen til det som allerede var i området. Til dette forteller hun at riktig lokalisering og forankring gjør at møteplassen ikke ser malplassert ut, men glir naturlig inn i omgivelsene rundt.

Solforhold var også avgjørende samt bruk av areal på sidene av møteplassen. I tillegg ble størrelse og skala på uteplassen nøye vurdert, det skulle være arealeffektivt med tanke på antall rasteplassbord Lionsklubben skulle lage. Landskapsarkitekten fikk mål på bordene fra Lionsklubben, deretter ble skissene laget på grunnlag av målene.

Når det kommer til plantekassene så var tanken at de skulle fungere som en skjermende vegg mot veien, samt det som muligens videre er tenkt til å bli en badmintonbane. Tanken var å dempe inntrykket av asfalt og bil, samtidig som en kan se mennesker som går forbi. Vegg med blomster og klatreplanter ble tegnet for å skjerme de som bruker uteplassen. Det er vesentlig å sette møbler inntil «noe» f.eks. en vegg, hekk eller lignende for å skape en mer intim atmosfære. Landskapsarkitekten forteller at hvis en ikke har en slik «vegg» så vil det ikke føles like komfortabelt å sitte der – det handler om å se og bli sett uten at det går folk forbi like bak ryggen din. Bredden på plassen er tegnet ut fra at en skal kunne gå forbi og sette seg der det er ledig. Steiner, trestokker og vegetasjon er brukt for å appellere til barn. Dette ble tegnet nær uteplassen for de aller minste slik at de har mulighet for å aktiviseres mens foreldrene hviler seg.

Landskapsarkitekten forteller at Lionslunden er et midlertidig prosjekt og at prosjektet kan sammenlignes med et stunt. Planprosessen var meget kort, grove skisser ble raskt godkjent, med bygging «over natta». Likevel påpeker hun at det til syvende og sist handler om ideen er god eller ikke. Dette gjelder både når en skal bygge midlertidig og permanent.

Landskapsarkitekten fortalte at hun var veldig spent på bruken av møteplassen. Hun har selv brukt stedet mye, både i lunsjpausen på jobb, men også på fritiden. Hun har sett brukere der til alle døgnets tider og det ser ut til at folk koser seg. Landskapsarkitekten opplever også at det blir brukt av alle aldersgrupper. Hun har blant annet observert at folk har tatt med seg pizzaen og spist middag i møteplassen samt at det er et sted det ser ut til at en har planlagt å møtes. Landskapsarkitekten forteller også at hun har sett svært lite hærverk og at stedet får stå i fred på en positiv måte. Se vedlegg 5 for landskapsarkitektens skisse av Lionslunden.

4.2 Observasjoner av brukerne

I tabellen nedenfor blir resultatene fra aktivitetene som ble observert i Lionslunden presentert.

Tabell 4 - Ulike aktiviteter antall ganger observert

Type aktivitet	Antall ganger observert
Sosial aktivitet	279
Spise mat	204
Andre typer aktiviteter	97

Det var spesielt to aktiviteter det ble observert mest av, «sosial aktivitet» og «spise mat». Når det gjelder «sosial aktivitet» så det ut til å være variasjon i relasjonen mellom brukerne, slik som venner, familier og kolleger. Flere ganger ble det observert grupper av brukere som så ut til å være familier. Det ble også observert det som så ut til å være besteforeldre med barnebarn. Den største andelen av de sosiale konstallasjonene så ut til å være kolleger som tok lunsjpause sammen i arbeidstiden. Det er vesentlig å poengtere at flesteparten av observasjonene ble gjort rundt lunsjtider og i hverdager (se Tabell 2). Det som så ut til å være lunsj blant kolleger ble altså observert hyppig blant brukerne som brukte møteplassen til å spise og sosialisere og flere av disse så også ut til å arbeide i nærheten av møteplassen. En annen stor brukergruppe som benyttet møteplassen for å spise mat og sosialisere var barnehager. Det var også brukere som satt alene og spiste.

Når det gjelder «andre typer aktiviteter» som ble observert, så var det en del brukere som kom alene og slappet av på en av benkene. Noen av disse brukerne hadde også med seg hunden sin og det så dermed ut til å være en hvilepause i tilknytning til lufting av hunden. Andre

aktiviteter som ble observert hos de som satt alene var å lese bok, holde på med mobilen, strikke, sole seg, drikke kaffe, røyke og snakke i telefonen. Det ble observert brukere som gikk og kikket på plantekassene, både alene og sammen med andre. I tillegg ble det observert tilfeller av det som så ut til å være tilfeldige møter i møteplassen, da brukere kom bort og snakket med andre brukere som allerede benyttet seg av møteplassen. Det ble også observert noen tilfeller av barn som lekte på stökkene og steinene i møteplassen.

4.3 Brukernes opplevelser av sentrum og Lionslunden - resultater fra intervjuene

Her blir det først, innledningsvis, redegjort for hvordan informantene opplever Ås sentrum mer generelt, spesielt med tanke på tilgang til møteplasser og bruken av dem. Deretter fremstilles resultatene fra hvordan informantene opplever Lionslunden, samt hva som eventuelt kunne vært annerledes med møteplassen. I sammenheng med dette blir det fremvist en figur som illustrerer informantenes opplevelser og synspunkter.

4.3.1 Hvordan oppleves Ås sentrum generelt?

Når det gjelder hvordan Ås generelt oppleves så ble informantene spurt om å fortelle om dette i lys av hvilke møteplasser de benytter seg av og om de opplever at det er tilstrekkelig med møteplasser for deres behov.

Det var en gjennomgående opplevelse blant informantene at det er behov for en slik møteplass som Lionslunden og at det også er behov for flere slike møteplasser. En informant nevnte blant annet at møteplassen har tilført et sted å sitte: «... Fordi da [før møteplassen ble satt opp] måtte man sitte på de benkene der oppe eller nede på stasjonsområdet og det var litt sånn grått og trist og asfalt og betong liksom. Det her har jo tilført masse». En annen informant påpeker at møteplasser utendørs gjør at folk kommer seg ut og at det bidrar til mangfold og skaper trivsel:

Det handler liksom om ... at folk ... at man ... kommer seg ut, alle aldersgrupper ... at man er i et område da, at det er arkitektonisk også. Det har mye å si for trivsel tenker jeg, for mennesker. Så det er viktig.

Flere informanter nevnte også at det er behov for en slik møteplass som Lionslunden fordi det er et sted en kan sette seg gratis. For eksempel sa en informant at Lionslunden var det eneste innbydende stedet å sitte i sentrum som er gratis:

... Og hvis jeg ikke handler noe der så setter jeg meg nok i parken. Utenom det så er det ikke noe særlig mange andre steder som er sånn, som innbyr da til å sitte gratis (...) Ja fordi det er jo, i en park så er det jo ikke noe norm om å handle noe for å få sitte der. Men det er det jo på kafeer og sånn (...) Ja, jeg vil ikke sitte innpå en benk på butikken.

Det var også noen informanter som nevnte at det var behov for flere slike møteplasser som Lionslunden fordi det er mange brukergrupper. En informant sa blant annet:

Jeg tenker jo egentlig at det kunne vært flere sånne plasser ... fordi ... det er jo mange brukere da. Du har jo både eldre og du har barn som jeg nevnte på i forhold til lekeplass ... og folk som jobber i nærheten eller venter på tog ... jeg vet ikke om hvor stort behovet er i kommunen her, men jeg bruker det hvert fall. Vi setter oss ut på sommeren vi som jobber, eller jeg jobber i nærheten og da er det veldig fint å komme seg ut.

En annen informant påpeker det samme ved å si: «... Jeg tror det ... de må prøve å finne ... en plass lignende det her et annet sted i sentrum og kanskje flere og. For ... jeg har lagt merke til at det er flere og flere som bruker det».

Noen informanter nevnte også at Ås har forbedret seg og blitt finere og mer livlig. En informant sa blant annet at: «Nei det er jo veldig fint her da. Har blitt det etter hvert. Når jeg kom hit for elleve år siden så synes jeg det var nitrist». På den andre siden var det en annen informant som sa at det var ønskelig å gjøre sentrum hyggeligere og grønnere:

... Hvorfor ikke kjøre en skikkelig sånn grønn linje i Ås når det er NMBU å lissom få opp koseligheten ... Det er jo fint at det er tilgjengelig med parkeringsplasser der det er, men ... jeg tror jo jeg ville ... altså, jeg ville ha sittet mer ved kafeen eller restaurant hvis det hadde vært litt mere innbydende å sitte ute. Å at du sitter inne hvis det er dårlig vær, men at du ser ut på noe fint, at det ikke er sånn at du ser bilene, ... men da få opp en eller annen grønn vegg ... til å skille mer de sonene tror jeg kunne vært fint.

Blant flere informanter ble det også trukket frem at sentrum ikke ble brukt så mye som en møteplass. En informant sa blant annet: «... Ikke så mye kanskje i helgene, man handler også er man hjemme. Er ikke så mye i sentrum». En annen informant nevnte at:

Nei ... det er ikke så ... vanlig ... på et mindre sted, der gjerne folk kjenner hverandre sånn at du treffer på gaten ... i en større by så er det mer praktisk at man møtes i ... midten av sentrum ... For det at ... da vil man kanskje ikke møtes hvis ikke man møtes der.

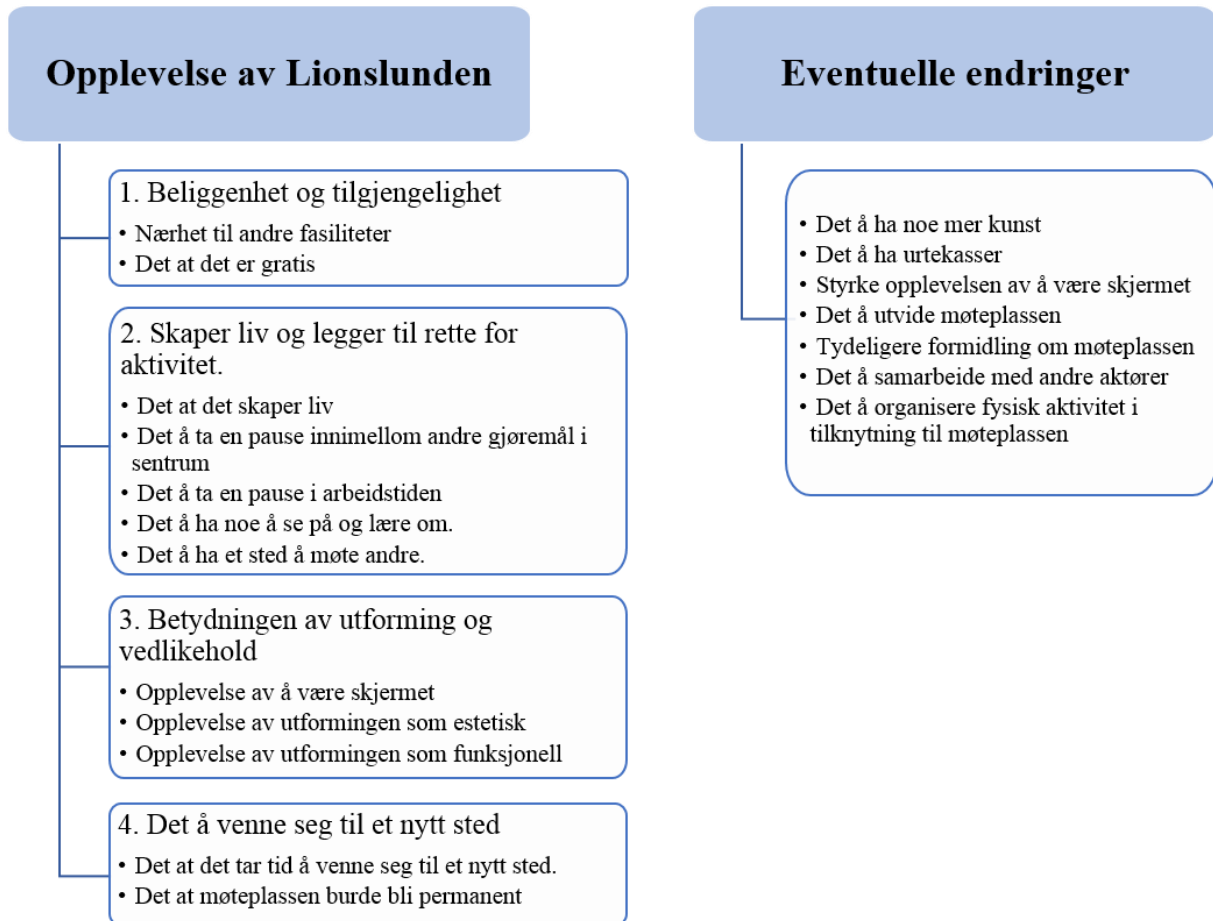
Når det gjelder møteplasser som informantene benytter seg av i sentrum nevnte de NMBU-området, turer i naturen i utkanten av sentrum, kafeene, benkene rundt i området, biblioteket,

organisasjonsmedlemskap og butikkene. Bruken av NMBU-området varierte blant informantene når det kom til om området ble mye brukt eller ikke. Noen nevnte at de brukte området mye og til ulike typer aktiviteter, slik som å møtes for å spise lunsj, gå tur med hunden eller ta med folk som var på besøk for å vise området frem. En informant som er student ved NMBU sa også at informanten trodde at NMBU-området var det studenten kom til å bruke mest, blant annet grunnet kort avstand og at den tiden det tok for å komme seg til sentrum hadde innvirkning på at vedkommende ikke kom til å benytte seg av sentrum hvis informanten ikke hadde andre ting å gjøre der. En annen informant nevnte at vedkommende ikke husker at NMBU- området finnes og begrunnet dette blant annet med at avstanden er for stor fra der personen bor. Det var også en informant som påpekte at det ville vært positivt for alle parter om en hadde fått til å skape en sterkere forbindelse mellom sentrum og NMBU-området, slik at området ble mer tilgjengelig.

4.3.2 Hvordan oppleves Lionslunden?

Figuren nedenfor (Figur 1) illustrerer hvordan informantene opplever Lionslunden med tanke på kvaliteter, bruk og betydning samt hva som kunne vært annerledes ved møteplassen.

Figur 1 – Hvordan Lionslunden oppleves av informantene fra intervjuene med brukerne.

Punktene nedenfor er et resultat av opplevelser informantene hadde med tanke på: synspunkter om kvaliteter ved møteplassen, hvordan de har brukt møteplassen, hvilken betydning møteplassen har hatt for dem og tanker rundt videre utvikling av området. Det som generelt kom frem gjennom intervjuene var at informantene hovedsakelig er veldig fornøyd med Lionslunden og at de anser møteplassen som et positivt tilskudd til sentrum. Det var noe varierende om informantene opplevde at møteplassen har hatt betydning for dem, om de mislikte noe ved møteplassen og om de hadde forslag til hva som eventuelt kunne vært gjort annerledes.

Opplevelse av Lionslunden

1) Beliggenhet og tilgjengelighet

Nærhet til andre fasiliteter

Nærhet til andre fasiliteter i sentrum var et gjennomgangstema blant informantene. Det som blant annet ble trukket frem blant flere av informantene var at møteplassen ligger i nærheten av et kjøpesenter, andre sitteplasser, butikker, kafeer, parkering og biblioteket. Det var blant annet en informant som trakk frem at Lionslunden er fint plassert, da en har mulighet til å trekke seg litt tilbake fra kjøpesenteret:

I og med at den ligger så sentralt til Galleriet [kjøpesenteret Ås Kvartal] og som et alternativ da for de som ønsker litt mer sånn tilbaketrasket. Det er jo kanskje litt feil å si, men for mange eldre så er det jo litt sånn, de kommer på senteret også er det å se og bli sett, prate, skravle, sladre. Men jeg føler kanskje ikke det er så fokuset her, å se og bli sett, men det er mere være i rommet ...

En annen informant påpeker at møteplassen ligger naturlig til i forhold til andre sitteplasser som allerede ligger i området og at det dermed er et egnet sted å bygge videre på:

Også ligger det fint til da for det ligger jo akkurat området her hvor det allerede ... kommunen har jo også flere sitteplasser ... litt lengere bare så det er liksom et litt sånt naturlig sted å kanskje bygge noe videre rundt da.

Flere informanter nevnte også omgivelsene rundt møteplassen som parkområdet, fontenen og lekeplassen. Her ble det blant annet trukket frem at en kan høre fontenen når en sitter i møteplassen. Når det kommer til lekeplassen som ligger i nærheten så ble det sagt av en informant at barnelydene skaper trygghet: «... Det er barn som leker og ler ikke sant, og sånn. Barnelyder og sånn. Det er kjempe deilig å være rundt det. Så det er ... Det er trygt også». En annen informant nevnte at det er et trygt område hvor en kan se ut på barna mens de leker fra møteplassen:

... Når jeg dro inn lekeplassen det er jo dette med at ... at det er et trygt område da, hvor man barna kan løpe litt fritt og man kan sitte på ved ... benkene Så det er viktig at det er åpent ut mot et område man kan ja følge med kanskje på barna sine eller vi vi bruker det litt forskjellige da som vi var inne på.

Det at det er gratis

Det at møteplassen er et gratistilbud ble også nevnt av flere av informantene. Til dette ble det trukket frem at det er et gode å kunne sette seg et sted uten at en må handle noe. En informant sier at:

Også tenker jeg også det at man ikke alltid trenger å kjøpe noe et sted man setter seg. At du da kan bare ta med deg matpakka eller bare sette deg ned å og ta en pust da. Og møte noen ... Ikke måtte handle bestandig ...

En annen informant trekker frem at det at det er gratis å sette seg ned skaper fleksibilitet:

Også det at du kan sette deg ned her uten å måtte betale eller kjøpe noe ... ja synes der er ... veldig, hva heter det, litt sånn altså du har fleksibel, kommer det for mange så kan jeg velge å, ja.

Videre så er det også en informant som trekker frem at gratistilbudet gjør at stedet oppleves som inviterende og uforpliktende:

Også føler man at man går her å ... holdt på si er velkommen til å bruke det å ... er ikke liksom forplikta seg til å kjøpe eller ... jeg sitter ikke i veien for noen liksom ... helt uforpliktende.

2) Skaper liv og legger til rette for aktivitet

Det at det skaper liv

Noen av informantene nevnte at de la merke til det når møteplassen hadde kommet opp og at dette skapte nysgjerrighet og at det var overraskende. En informant sa at: «Vi var jo borte i 4 måneder så, det var litt sånn, oj se her ja det var jo hyggelig, koselig». Det har også blitt poengtert blant flere at møteplassen skaper noe positivt for sentrum. En informant nevner blant annet at Lionslunden bidrar til at det skjer noe: «Veldig allright at det skjer, så om ikke annet så skaper det noe som skjer». Det at det er mange som bruker møteplassen og at den blir brukt hyppig blir også trukket frem som positivt av en informant som sier at:

... Altså det er jo hyggelig å se at det blir brukt da. Jeg regner med at det er ganske mange som liker å være her. Det virker i hvert fall sånn når dem. Det pleier alltid å være noen her når jeg kjører forbi eller noe sånt noe så pleier det alltid å være noen som bruker det. Bare sitter her eller et eller annet sånt noe.

Det å ta en pause innimellom andre gjøremål i sentrum

Det å kunne ta en pause og hvile i Lionslunden innimellom andre gjøremål i sentrum var noe mange av informantene nevnte. Dette er med andre ord et gjennomgangstema blant

informantenes opplevelser av Lionslunden. Informantene trekker blant annet frem at det er fint å kunne ta en pause i møteplassen innimellom gjøremål på kjøpesenteret, i sammenheng med når en skal på biblioteket eller når en går tur. En informant sa at det er et fint sted å ta en pause fra aktiviteter en gjør på kjøpesenteret i nærheten og at Lionslunden er et sted en kan ta en stille stund:

Det er en veldig stor verdi fremfor å sitte ved Galleriet [kjøpesenteret Ås Kvartal] ... en fin pause fra ting du eventuelt gjør der ... som sagt hadde jeg ... kjøpt med meg noe kaffe eller mat så ville jeg heller ha satt meg her, få en stille stund for meg selv ... enn å sitte inne ved veggen der.

En annen informant trekker frem at Lionslunden er et sted hvor en får hvilt seg både fysisk og mentalt når en er ute og går tur:

Men det er en liksom, det jeg har behov for er å sette meg ned og hvile fordi jeg orker ikke å gå sånne kjempe lange turer av gangen, da må jeg hvile på grunn av ryggen. Så da er det et veldig fint sted å hvile, både mentalt og fysisk.

Det å ta en pause i arbeidstiden

Noen av informantene bruker Lionslunden til å ta en pause og spise lunsj i arbeidstiden og opplever at møteplassen er et fint sted for å gjøre dette. En informant nevnte blant annet at stedet gir mulighet for å komme seg ut i naturen i løpet av arbeidsdagen og at dette kanskje gjør at informanten får slappet av litt mer:

Mm, det er jo en pust ... det som er viktig da ... ved å ha en mulighet til å sitte ute, det er at man kommer seg ut av ... jobblokaler ... du kommer deg ut da, får luft ... senker kanskje skuldrene på en annen måte da du er lissom utenfor jobb å ... sitter ute i naturen da. ..., så det tenker jeg er veldig positivt.

En annen informant havnet litt mer tilfeldig i Lionslunden i lunsjpausen i arbeidstiden.

Informanten syntes det virket hyggeligere å sitte i møteplassen enn i bilen eller et annet sted:

Nei det var mer, i og med at jeg jobba her i Ås så så jeg det her fra butikken, så kom jeg bort og så ja jeg kan spise her ... Istedenfor å sitte i bilen eller sitte et annet sted da. For det ser ut som det er flere som spiser lunsj her ute og så ...

Det å ha noe å se på og lære om

Flere informanter har poengtert at Lionslunden legger til rette for å ha noe å se på og lære om. Det trekkes blant annet frem at det er et sted en kan følge med på andre mennesker og beskue

blomstene og plantene. Det er også flere informanter som trekker frem at det er et sted en har mulighet til å lære om blomstene og plantene da det står informasjon om dem som en kan lese. En informant sa for eksempel at: «Ja, jeg synes det har vært hyggelig å komme å, sitte her å, titte på blomstene å, se rundt folk ...». En annen informant la vekt på at vedkommende ønsket å lære om blomstene: «Men den første gangen jeg var her da var det et mål for at jeg ville lese om blomstene». Det var også en informant som brukte informasjonen om blomstene og plantene til å pugge: «Og jeg var her og pugga noen planter, plantenavn ...». Noen informanter har også trukket frem at de ikke nødvendigvis har satt seg ned i møteplassen, men at de har beskuet den på avstand når de har gått forbi. En informant sa blant annet at: «Jeg har ikke vært her så mye, jeg har gått forbi og sett på de fine blomstene. Så jeg har ikke sittet noe særlig da».

Det å ha et sted å møte andre

Det er også flere informanter som trekker frem at Lionslunden er et sted en kan avtale å møte andre eller være sammen litt mer tilfeldig. En informant nevnte at: «I dag kom jeg hit for jeg hadde avtalt et møte her». En annen informant trekker frem at Lionslunden er et sted hvor en kan treffe en venn og gjøre noe sammen: «Ja jeg og venninnen min ... vi har vært her ... flere ganger ... Vi tok bilder og det er minner ikke sant. Jeg vil ikke at det skal forsvinne da ...». En annen informant sa at vedkommende hadde vært der da det var en organisert sosial samling og at informanten ellers har satt seg der litt tilfeldig sammen med en venn:

Det har vært noen få ganger litt tilfeldig, en gang så var Frivilligsentralen som hadde ... avslutning for sommeren og da var det litt servering her. Også ... har jeg sittet her med en venninne ... Og satt her med en venninne også satt der borte med en venninne, litt tilfeldig, jeg husker ikke hvorfor.

Videre sier også informanten at Lionslunden er et sosialt sted en kan sette seg ned for å prate og eventuelt møte andre som kommer tilfeldig forbi: «Prate, det er sosialt ... så hvis noen kommer forbi så snakke med dem eller ...».

3) Betydningen av utforming og vedlikehold

Opplevelse av utformingen som estetisk

Det at Lionslunden er vakker og pen å se på er noe nesten alle informantene påpekte. Dette er med andre ord noe informantene har en felles opplevelse av og som ofte ble trukket frem om stedet. Når det gjelder opplevelser rundt utformingen som estetisk så er det spesielt blomstene, grønnsakene og plantene som ble nevnt blant informantene. Flere informanter

påpekte at blomstene gjør at Lionslunden er en vakker møteplass og dette virker å være et sentralt punkt når det kommer til informantenes opplevelse av Lionslunden. En informant sier blant annet at: «Nei det er, disse blomster og grønnsakene at det er så frodig, fantastisk. Har du sett, altså og det er så frodig altså ... sånn har vi ikke hjemme. Det er kjempe flott». Flere informanter trekker også frem at det er plantet tomater og kombinasjonen mellom blomstene og tomatene blir trukket frem av en informant: «Jeg synes det er fint at det er mye blomster her ... Og ... beplantningen synes jeg er fin. Og steinleggingen og i sentrum og ... kombinasjon av blomster og tomater, det er morsomt. Både fryd og nytte». En annen informant nevner også at det lukter godt av blomstene:

Jeg synes det er kjempevakkert også nå ser jeg at det er tomater til og med her. Så det er ... det har jeg ikke sett før ... Jeg la merke til det i dag, så jeg synes det er kjempe flott. Også lukter det deilig.

En annen informant trekker frem at det estetiske ved blomstene står i kontrast til den nye bebyggelsen som blir bygget: «Jo jeg er opptatt av det som gror. Også er jeg opptatt av estetikk og det er det jeg mener med ... disse herre kolossene av bygninger som kommer og dukker opp. Nye byggene, altså det er ikke estetisk». Vedkommende trekker i tillegg frem at møteplassen er utformet som et blomsterskue heller enn et sosialt samlingssted: «... Benkene er liksom langs med blomstene ... det er mer som en sånn ... blomsterskue, mer enn det er en sosial plass».

Det at møteplassen blir vedlikeholdt trekkes også frem blant noen av informantene. Det nevnes at det er viktig å holde det ryddig og rent slik at det ikke fremstår forsøplet. Det trekkes også frem at blomstene vedlikeholdes og en informant sier at:

Og det er virker som at det er folk som passer på blomstene og det på en måte ganske viktig når du har så mye blomster. At det blir opprettholdt. For jeg tror at hvis det ikke blir opprettholdt så ... ser det jo bare dødt ut på en måte å da, og da er det ikke like tilfredsstillende å være her tenker jeg.

Opplevelse av utformingen som funksjonell

Når det er snakk om utformingen som funksjonell så er det spesielt benkene og bordene som blir trukket frem. Det at en har mulighet til å sette seg ned ved et bord nevnes og en informant sier at:

Det er det som er fint at det er også bord, så du kan spise. Du må ikke sitte med maten på fanget ... sånn som du gjør på benkene ... akkurat det med at du har et bord, det er viktig ... For det er det ikke alle plasser som har.

Når det gjelder antall sitteplasser så er det flere informanter som nevner at det er tilstrekkelig med sitteplasser. En informant sier blant annet: «Også er det jo ganske mange benker det er vel fire bord ...» En annen informant sier: «Det er nok stoler, benker å sitte på. Så det er helt, det er fantastisk altså. Jeg synes det er kjempe flott».

Opplevelse av å være skjermet

Når det gjelder opplevelsen av å være skjermet så nevner informantene litt ulike aspekter, som det å være skjermet fra veien, men også skjerming fra været og uteserveringen på en kafé som ligger i nærheten. Noen av informantene trekker spesielt frem blomstene og plantene. En informant sier for eksempel: «At det er litt sånn ro. De har jo skjermet det litt fra veien ved å ha litt blomster ...». En annen informant trekker frem at plantene skaper en skjermet vegg mot trafikken og kjøpesenteret, som igjen skaper et rom ut mot parken og fontenen. Dette kommer frem ved at informanten sier:

... Likte veldig godt at det er ... planter som kommer opp. Det skaper en lun levegg til trafikken og kanskje det jeg synes er litt mindre koselig vegetasjon i nærheten av Galleriet [kjøpesenteret Ås Kvartal] der. Så det blir en sånn egen liten sone ut mot parken og du hører vannet fra fontenen.

Informanten nevner også at planteveggen kunne vært enda høyere for å skape lydskjerming mot bilveien og få konsentrert lyden mot fontenen og fuglene:

... Det kunne faktisk vært enda litt høyere plantevegg på ja, noen litt sånn klatrende ... enda mere lydskjerming mot bilveien, ... sånn så du får konsentrert lyden på fontenen og fuglene å ... gjerne litt humler å ...

Når det gjelder romfølelsen i møteplassen ser vedkommende både negative og positive sider ved å ha flere vegger og skjerming. Informanten sier at: «Enda litt mer romlig kanskje. Ja, men ... samtidig så er det fint at det er litt åpent og så det synes godt fra veien og, ja. At du får lyst til å sette deg her».

Noen informanter nevner også at det er for liten grad av skjerming for været. Det trekkes blant annet frem at det hadde vært ønskelig med skyggemuligheter i møteplassen med tanke på varme sommerdager med mye sol. En informant sier at: «Kunne vært en mulighet for skygge. Noen sommerdager hvor det er mye sol. Kunne vært et sted hvor det var skygge kanskje».

En informant nevnte også at møteplassen fungerer som et alternativ til å sitte på en av kafeene ved kjøpesenteret. Informanten sa at: «Så hvis jeg hadde kjøpt meg en kaffe på Waynes

[kafé], så hadde jeg heller gått og satt meg her og drakk den kaffen enn å sitte der.. på uteserveringen».

4) Det å venne seg til et nytt sted

Det at det tar tid å venne seg til et nytt sted

Det å venne seg til et nytt sted nevnes også blant noen av informantene. Til dette trekkes det spesielt frem at det tar tid å venne seg til et nytt sted og dermed at en tar det i bruk. En informant opplever at det handler om at møteplassen fortsatt er litt uvanlig og at det er litt nytt enda:

Det er litt nytt for oss enda. Mange blant mine venner ... pensjonister og sånn, vi setter oss ofte på kafé for å drikke en kaffe, men vi kunne godt ha hatt kaffe før vi kommer til Ås og vi kunne godt bare sitte her vi er ikke, det er uvane ... det er fortsatt litt ... uvanlig.

En annen informant trekker frem at møteplassen ikke burde flyttes fordi det tar tid å venne seg til et sted og bruke det og at folk nå har vendt seg til dette stedet og tatt det i bruk:

Jeg ville sterkt anbefale at det burde opprettes heller flere plasser av den typen her enn å flytte på den her nå, i og med at folk har blitt kjent med den og bruker den. Og det tar tid før folk bruker ting.

Det at møteplassen burde bli permanent

Når det gjelder informantenes opplevelser og tanker rundt at møteplassen er midlertidig så var det en gjennomgående enighet om at Lionslunden burde bli permanent. Her ble det blant annet trukket frem at det er behov for møteplassen. En informant nevnte for eksempel at sentrum ville bli mer tomt uten møteplassen: «Når du sier det så tenker jeg med en gang okei hvor skal man sitte da? Det er det inntrykket jeg får da. Når man har vært der en gang. Det blir litt sånn tomt kanskje». En annen informant sa at:

Ja jeg tenker jo at det er litt synd at den bare er midlertidig så jeg håper jo den blir fast ... Jeg tenkte med en gang at åj så flott, det var det første jeg tenkte ... det trengte vi her. Det var den første tanken, faktisk.

Det var også flere av informantene som ikke var klar over at stedet er midlertidig. En informant reagerte for eksempel med å si: «Det er kjedelig at det er midlertidig. Jeg visste ikke engang at det var midlertidig. Nå blir jeg trist jeg. Det er ikke bra. Det er ikke bra altså, fordi.. jeg trodde det skulle være lenge her også».

Hva kunne vært annerledes?

Som nevnt så er den generelle opplevelsen blant informantene at de var fornøyde med møteplassen og det var variasjon i om informantene hadde forslag til eventuelle endringer eller ikke. De punktene som nevnes nedenfor er hva informantene opplever at kunne vært annerledes ved møteplassen.

Det å ha noe mer kunst

Det var noen informanter som fremmet forslag om å ha noe mer kunst. Informantene nevnte imidlertid litt ulike kunstinnslag. En informant sa at det kunne vært noe kunst som kan stå ute i all slags vær:

... Kanskje vi har jo en sånn ... kunstner, men nå er jo han død da, en sånn ... skulptør, her i Ås. Han Tandberg. Og det står jo noen sånne statuer, han har jo noen statuer her i Ås ... Jeg vet ikke, ha noe sånn kunst der kanskje ... Som kan stå ute i vind og vær.

En annen informant kunne tenkt seg noe gatekunst og nevnte også at det kunne vært noe å tegne på. Informanten sa:

Ja, streetart eller noe sånt noe som hadde vært litt kult å se på. Men det er min mening da ... Eller noe man kanskje kunne tegna på selv hvis man sitter ... eller kjeder seg litte grann eller sånt noe. Kunne man sittede og tegnet på noe og skribla litt på. Noe som ikke er så betydelig, sånn at det er ikke sånn, det har ikke noe å si om noen tegner over det da, men det har lissom kanskje bare noe, jaa det hadde vært kult.

Det å ha urtekasser

Videre, så var det en informant som sa at vedkommende kunne tenkt seg noen urtekasser og refererte til Vestby hvor de har dette i sentrum. Informanten nevnte:

Altså for eksempel i Vestby sentrum, jeg er jo opptatt av ... grønnsaker og urter ... lissom det som vokser da som man kan spise holdt jeg på å si. At de i Vestby sentrum så er det sånn ... urtekasser.

Styrke opplevelsen av å være skjermet

Når det gjelder dette med å styrke opplevelsen av å være skjermet så var det flere av informantene som nevnte dette. Det var ulike poenger som ble trukket frem. Det å styrke romfølelsen, både selve møteplassen som et helhetlig rom, men også å skape flere rom inne i møteplassen ble nevnt. En informant sa for eksempel: «Altså det er jo fint å ha litt utsikt og, men det kunne kanskje vært ... kanskje man kunne hatt sånn gløtt liksom, men at det ble enda

litt mere innlemma som et rom da med en grønn vegg ...». Videre, påpekte en annen informant at det hadde vært ønskelig med litt mer skjerming fra andre i selve møteplassen:

Og da for ... da kan man lage sånne små fine rom, hvor holdt på å si man skal ikke skjerme andre ute, men man kan ha litt mere, hvis man kommer hit for å snakke med noen. Så er det greit å ha litte granne skjerming.

Det var også flere informanter som nevnte dette med skjerming for været, både for sol og regn. En informant sa: «Men ... selvfølgelig hvis det begynner å regne nå så ... synes jeg det er litt synd at jeg må flytte på meg da». En annen informant poengterte skjerming både for regnet og sola, men sa også at hvis det kom på bekostning av vedlikehold så er det bedre at møteplassen hadde forblitt slik som den er nå:

Eller skjerming for regn, men det ... hvis det skal gå ... på bekostning av vedlikehold og at da får man ikke en plass så er det greit nok uten tak, men en liten skygge, men klart hvis man får busker og trær til å bli litt større, så får man jo skygge av trær og busker. Så det betyr at hvis man flytter det til mer permanent sted så kan man jo plante til, sånn at man får en naturlig planteskygge.

Det å utvide møteplassen

Det var også noen informanter som påpekte at møteplassen kunne vært større. Her ble det blant annet trukket frem at det kunne vært flere sitteplasser. En informant påpekte også at fordi benkene står så tett opptil blomstene så blir vedkommende hindret i å kunne gå og se på blomstene:

Ja, altså som sagt så var det blomstene som var mitt fokus det var det jeg la merke til. Men så står benkene så tett opp til blomstene at det hindrer meg i å gå ... å se på blomstene i ro og fred og lese. Så ... det ... de har liksom koblet det sosiale med benkene og det at folk kan sitte på benkene og prate og gjøre ting og hva de nå vil da, så ... blandes det sammen med ... de som har lyst til å bare gå i ro og fred og kikke på blomstene og lese.

Tydligere formidling om møteplassen

En informant påpekte også at det kunne vært tydeligere informasjon om tanken bak møteplassen. Dette kom frem ved at informanten sa: «Også hatt mer kanskje noe skilt der det fortalte om ... om tanken bak plassen. For ... jeg trodde at det var studenter som hadde ... orda det på grunn av ... studiet på NTee ... [NMBU]».

Det å samarbeide med andre aktører

En av informantene som er student ytret at det hadde vært fruktbart med et samarbeid med studenter fra NMBU da studenter kunne fått utbytte av dette ved å lære og at studenter er en gruppe som er spesielt motiverte:

Ja kanskje dra nytte av at det finnes mange studenter som synes det er, ja, skal lære oss planter og hvordan de trives ... man kunne kanskje fått til noen grupper som var med å hjelpe til hvis det er mye arbeid ... studenter er en veldig fin gruppe sånn sett at man ... kunne hatt et NMBU –bedd et sted liksom hvis ikke Lions [Lionsklubben] har muligheten eller.

Vedkommende påpeker også videre at:

Så det at vi har jo lyst til å plante ting. Men ... det koster jo litt penger ... og tid. Også må man ha et sted å gjøre det på ... ja så det å få etablert noe sånt mer inn i miljøet ... Og når folk liker noe så tar de vare på det ...

Det å organisere fysisk aktivitet i tilknytning til møteplassen

Noen informanter sa også at en kunne ha hatt noe organisert aktivitet tilknyttet møteplassen. En informant hadde blant annet vært med på en form for dette i Arendal som var et lavterskeltilbud for alle som ønsket å delta:

Nei, jeg tenker bare at jeg jeg har et ... innspill i forhold til jeg var i Arendal for noen år tilbake og der møttes de i sentrum for ... aktivitet tidlig på morgningen. Så var det, jeg tror kommune hadde leid inn en trener som skulle på en måte dra i gang ... at du kunne møte opp klokken ni da og da var det for alle.

En annen informant nevnte at hvis møteplassen hadde vært større så kunne en ha hatt noe organisert fysisk aktivitet og tatt pauser innimellom øktene i møteplassen: «... Hvis det hadde vært større så kunne vi jo hatt noen sånne herre aktiviteter der, friskis og svettis eller ... på plenen. Også satt seg der å ... tatt noen pauser».

5. Diskusjon

I denne studien ønsket jeg å få et større innblikk i bruken og opplevelsen en ny utendørs møteplass har hatt for brukerne gjennom sommeren 2019. Dette ønsket jeg å gjøre ved å se på hvordan møteplassen har fungert som en sosial møteplass, hvilke kvaliteter brukerne trekker frem om stedet og hvordan det har hatt betydning i deres hverdagsliv. Jeg ønsket også å hente inn informasjon om hvordan brukerne opplever at stedet kunne vært utviklet videre.

I kapittel 5.1 blir det diskutert hvordan folk har brukt stedet og hvilke kvaliteter og betydning brukerne trekker frem ved møteplassen. Dette blir først diskutert i lys av ulike kvaliteter ved Lionslunden med tanke på livskvalitet. Deretter vil det bli sett på stedet som en sosial møteplass. I kapittel 5.2 blir utviklingen av Lionslunden drøftet i lys av medvirkning, midlertidighet og videre utvikling av området. Her vil det også bli inkludert perspektiver fra prosjektaktørene. Dette blir gjort for å sette brukernes synspunkter i sammenheng med noe av ideen bak møteplassen, i tillegg til å gi et større innblikk i prosjektet med tanke på den videre utviklingen av Lionslunden.

5.1 Bruk og opplevelse

5.1.1 Kvaliteter ved Lionslunden og livskvalitet

Behovet for Lionslunden og møteplassens positive innslag i sentrum

Funnene i studien viser at informantene gjennomgående opplever Lionslunden som et positivt tilskudd til Ås sentrum og at det er behov for et slikt sted. Det ble blant annet nevnt at utendørs møteplasser gjør at folk i alle aldersgrupper kommer seg ut og en annen informant trakk frem at møteplassen tilrettelegger for et sted en kan sette seg gratis. Noen informanter sa også at det er behov for flere slike møteplasser fordi det er mange brukergrupper. Når det gjelder fysiske elementer som informantene var misfornøyde med i møteplassen var det lite som ble nevnt, men noen informanter trakk frem at de savnet noe mer skjerming fra sol og regn. Studier viser at det er en sammenheng mellom opplevelsen av fysiske kvaliteter i nærmiljøet og livskvalitet (Bond et al., 2012; Guite et al., 2006), samt selvrapportert helse (Bowling et al., 2006). Teori påpeker også betydningen av å ha tilgang til offentlige rom, blant annet fordi det legger til rette for sosialisering og avslapping i hverdagen (Carr et al., 1992). I studien til Chan og Lee (2008) kom det frem at det å tilrettelegge for åpne plasser som parker og sitteplasser er en vesentlig faktor for å skape en sosialt bærekraftig byutvikling (Chan & Lee, 2008). I studien til Hadavi og Kaplan (2016) fant de at bruk av offentlige rom utendørs og tilfredshet med nærmiljøet hadde sammenheng med hverandre ved at bruk og

tilfredshet forsterket hverandre. Teorien og forskningen over støtter dermed oppunder betydningen av å ha tilgang til offentlige steder (Carr et al., 1992; Chan & Lee, 2008) og at fysiske omgivelser i nærmiljøet oppleves som attraktive og kvalitetsmessig gode (Bond et al., 2012; Bowling et al., 2006; Guite et al., 2006; Hadavi & Kaplan, 2016).

Et sted man kan lære noe og følge med på folk

Noen av informantene nevnte også at Lionslunden fører til at det skjer noe og at det er positivt at det er så mange som benytter seg av møteplassen. Dette er i tråd med Gehl (2010) som blant annet trekker frem at tilstedeværelsen av mennesker gjør at steder oppleves som attraktive. Gjennom intervjuene med brukerne kom det også frem at Lionslunden er et sted hvor det er noe å se på og lære om. En informant nevnte for eksempel at vedkommende benyttet seg av møteplassen for å blant annet følge med på andre folk. Andre informanter trakk frem det å kunne lære om blomstene. Noen informanter trakk også frem at de ikke nødvendigvis satt seg ned i møteplassen, men at de heller beskuet stedet når de gikk forbi. Gehl (2010) mener det er viktig å ha utsikt over elementer slik som mennesker og blomster fra der en sitter i byrommet.

En møteplass som er utformet funksjonelt

Et av de aktivitetene det ble observert mest av i Lionslunden var det å spise mat. Det at møteplassen er utformet funksjonelt var noe som ble fremhevet av flere av informantene i intervjuene. Her ble det blant annet lagt vekt på at møteplassen ga mulighet for å sette seg ned ved et bord, og dermed at det muliggjorde spising. En eldre informant trakk også frem betydningen av å kunne sette seg ned i møteplassen og at før stedet ble satt opp måtte en sitte på mindre attraktive steder med omgivelser som betong og asfalt. Forskning viser at eldre mennesker i større grad benytter seg av sitt nærmiljø når det fysiske miljøet oppleves som attraktivt og hvis det er muligheter for å sette seg ned (Stathi et al., 2012). I tillegg ble det også observert andre former for aktivitet som barn som lekte på stubbene og steinene i møteplassen og brukere som tittet på plantekassene. De fysiske elementene i møteplassen kan dermed sies å tilby ulike affordances (Greeno, 1994) for ulike brukere ved at de tilbyr mulighet for aktivitet.

Legger til rette for aktivitet og langvarig opphold

Gjennom intervjuene kom det frem at møteplassen legger til rette for ulike former for aktivitet, som det å ha noe å se på og lære om, møte andre, ta en pause fra andre gjøremål osv. Det ble også observert aktiviteter som å lese bok, drikke en kaffe eller strikke. Disse formene

for aktivitet kan tenkes å ha en avkoblende effekt på brukerne. Det å ha muligheten til å slappe av er et av de viktige behovene Carr et al. (1992) trekker frem ved bruken av offentlige rom. Betydningen av å tilrettelegge for aktivitet trekkes frem av Gehl (2010). Han hevder at langvarige uteopphold skaper levende byer. Dermed er det vesentlig å legge til rette for aktivitet hvor en oppholder seg over lengre tid. Han hevder kvaliteten ved utformingen av en by er viktigere enn kvantiteten. Det vil si at det er viktigere at mennesker oppholder seg i et rom over tid, enn at det er mange mennesker som går gjennom et område på samme tid (Gehl, 2010). Det at møteplassen legger til rette for aktivitet hvor mennesker ikke bare går forbi kan dermed sees som en kvalitet ved møteplassen som igjen kan ha innvirkning på innbyggernes opplevelse av sentrum som attraktivt. Det at møteplassen tilrettelegger for mer langvarig aktivitet kan også nevnes i tilknytning til Yuen og Jenkins (2020) sin studie. De fant at jo lenger en oppholder seg i et grøntområde, jo større grad av livskvalitet ble rapportert. Ut fra disse funnene hevder Yuen og Jenkins (2020) at det er av betydning å tilrettelegge for at brukere av grøntområder oppholder seg der over tid. Med bakgrunn i Yuen og Jenkins (2020) sin forskning kan en dermed si at funnene fra studien underbygger betydningen av at Lionslunden tilrettelegger for aktivitet over tid. Dette med tanke på at langvarige opphold i grøntområder kan gi brukere en økt opplevelse av livskvalitet (Yuen & Jenkins, 2020).

Et vakkert sted

Det at møteplassen oppleves som estetisk utformet var et gjennomgående funn fra intervjuene. Som påpekt tidligere ble beplantningen og de grønne omgivelsene rundt møteplassen trukket frem som en viktig kvalitet ved stedet av informantene. Teorier fremhever den estetiske betydningen naturlige omgivelser har for mennesker (Gehl, 2010; Kaplan & Kaplan, 1989). En informant sa for eksempel at møteplassen oppleves og brukes som et blomsterskue heller enn en sosial møteplass. Andre informanter nevnte kombinasjonen mellom blomster og grønnsaker. En informant påpekte også at det er så frodig og at vedkommende ikke har det sånn selv hjemme. Gehl (2010) trekker frem viktigheten av at byer er pene og at grønne elementer er vesentlig for dette. Han mener naturlige elementer har en symbolsk verdi gjennom å formidle budskap om rekreasjon, fordypelse, skjønnhet, bærekraft og naturens mangfold (Gehl, 2010). Kaplan og Kaplan (1989) mener naturlige omgivelser legger til rette for mental restitusjon gjennom å blant annet skape en følelse av å være borte fra hverdagslivets krav og rutiner. Flere av informantene opplevde at møteplassen var et fint sted for å ta en pause innimellom andre gjøremål i sentrum. Andre trakk frem det å ha et sted en kan ta pause i arbeidstiden. En informant nevnte for eksempel betydningen av å kunne komme

seg ut i løpet av arbeidsdagen og få en pause fra arbeidet. En annen informant sa at møteplassen gir rom for hvile- både fysisk og mentalt. Det ble også observert flere barnehager som brukte møteplassen som et utfartssted. En kan spørre seg om elementene rundt møteplassen skaper en følelse av å være borte, som igjen kan virke restituerende for brukerne, i tråd med teori om naturomgivelsenes påvirkning på restitusjon (Kaplan & Kaplan, 1989). Noen informanter trakk også frem at de ikke nødvendigvis satt seg ned i møteplassen, men heller beskuet den fra litt avstand. I studien til Grinde og Patil (2009) mener de å finne en sammenheng mellom visuell kontakt med planter og livskvalitet. Tidligere forskning (Grinde & Patil, 2009) støtter dermed oppunder at det å beskue beplantningen i møteplassen fra avstand kan være av betydning for innbyggerne i Ås med tanke på livskvalitet.

Betydningen av at offentlige rom oppleves estetisk appellerende får også støtte i forskning der det er sett på fysiske miljøer og sosial samhandling. Thompson og Kent (2014) trekker for eksempel frem at for at tilfeldige interaksjoner skal inntreffe i offentlige rom så må de være estetisk tilfredsstillende og reflektere konteksten og kulturen rundt. I kunnskapsoppsummeringen til Hassen og Kaufman (2016) kom det også frem at estetikk og vedlikehold var et viktig moment for sammenhengen mellom gatedesign og sosialt samhold. Disse funnene kan underbygge at den estetiske opplevelsen informantene i studien trekker frem, kan være av betydning med tanke på den sosiale samhandlingen i møteplassen.

5.1.2 Lionslunden som en sosial møteplass

Et sted for sosial samhandling ute i naturlige omgivelser

Gjennom observasjonene som ble gjort i Lionslunden kom det frem at «sosial aktivitet» og «spise mat» var aktiviteter som ble hyppigst observert. Observasjonene viser dermed at møteplassen inviterer til sosial samhandling blant brukerne. Observasjonene ga også et innblikk i ulike antatte relasjoner mellom brukerne og det ble observert det som trolig var familie-, venne- og kollegiale relasjoner. Wilcock og Hocking (2015) trekker frem at det å samhandle med andre kan skape en følelse av tilhørighet og dermed også ha en positiv innvirkning på livskvalitet. Mange av observasjonene av «sosial aktivitet» så imidlertid ut til å være mellom kolleger som spiste lunsj i arbeidstiden. Som nevnt tidligere er møteplassen plassert i et grøntområde med gress og trær rundt i tillegg til at den består av naturlige elementer som blomster, grønnsaker og små trær. En tidligere studie viser at det å være i kontakt med natur på arbeidsplassen har en helsefremmende effekt (Largo-Wight, 2011). Forfatteren påpeker blant annet at det å ta en utendørs pause i løpet av arbeidstiden er en restituerende praksis (Largo-Wight, 2011). Funnene i Largo-Wight (2011) sin studie støtter

dermed oppunder at møteplassen kan ha en helsefremmende virkning gjennom at stedet tilrettelegger for at brukere kan ta lunsj ute i naturlige omgivelser.

Lionslunden som eksempel på et «Third Place»?

Tidligere forskning viser at det å ha tilgang på møteplasser som oppleves som «Third Places» er av betydning for opplevelsen av levekår [quality of life] i nærmiljøet (Jeffres et al., 2009). En kvalitet som ble trukket frem om Lionslunden blant informantene fra intervjuene var at det er mulighet for å sette seg ned. Noen informanter trakk imidlertid også frem at det hadde vært ønskelig med mer skjerming fra solen og regnet. Dette kan være interessant å se i sammenheng med studien til Mehta og Bosson (2010) der de fant at blant annet sitteplasser og mulighet for skjerming var av betydning for at brukerne anså steder på gaten som «Third Places».

Det er imidlertid også flere trekk ved Lionslunden som kan sammenlignes med Oldenburg (1999) sin beskrivelse av kjennetegn ved «Third Places». Eksempler på dette kan være at stedet ligger på nøytral grunn og dermed er for alle og at folk benytter møteplassen for konversasjon med andre (Oldenburg, 1999). Observasjonene viste at noen av de sosiale møtene i Lionslunden var tilfeldige uformelle møter mellom bekjente. Møteplassen legger med andre ord til rette for tilfeldige uformelle møter mellom brukerne. Forskning viser at uformelle møter som oppstår gjennom å være ute i nærmiljøet skaper samhold mellom mennesker og følelsen av trygghet i tillegg til å dempe opplevelsen av ensomhet og isolasjon (Thompson & Kent, 2014). Noe av det som kjennetegner «Third Places» er at stedene muliggjør uformelle møter mellom brukerne. Det trekkes blant annet frem at stedene gir mulighet for ulike former for sosial kontakt og at uten tilgang på slike steder så forblir mennesker ensomme innenfor sine egne grupper (Oldenburg, 1999).

Selv om Lionslunden tilrettelegger for slike uformelle møter mellom brukerne så er det også flere kjennetegn ved Oldenburg (1999) sin beskrivelse av «Third Places» som ikke sammenfaller med funnene i denne studien. Som for eksempel at disse stedene kan sammenlignes med et godt hjem gjennom sin psykologiske komfort og at møteplassene kjennetegnes ved sine faste stamgjester (Oldenburg, 1999). Noen av informantene opplevde ikke at stedet hadde noen betydning for dem i deres hverdagsliv. Det kan også trekkes frem at noen av informantene mente at det tar tid å venne seg til et nytt sted. Her kan det være interessant å trekke frem flere aspekter. Det kan nevnes at møteplassen er plassert utendørs. Dette fører til at stedet antageligvis ikke benyttes til enhver tid grunnet værforhold og at det

tar lengre tid å få et forhold til stedet. Det som også kan være av betydning er at møteplassen nylig var satt opp da intervjuene og observasjonene ble gjennomført. En kan se for seg at det tar lengre tid for et sted å få en betydningsfull plass i menneskers hverdagsliv og dermed også å utvikle seg til å bli et slikt «Third Place» for brukerne av det.

Alene sammen med andre

Det ble også observert brukere som benyttet møteplassen alene. Det kom frem i intervjuene at flere av informantene hadde benyttet seg av stedet uten å møte noen. Wilcock og Hocking (2015) påpeker at tilhørighet kan oppstå gjennom å gjøre de samme tingene som andre rundt. Det at brukerne benyttet seg av møteplassen alene til å gjøre ulike aktiviteter som å spise lunsj, strikke eller ta en pause kan dermed skape en opplevelse av tilhørighet gjennom at en gjør de samme tingene som andre på samme sted, i tråd med Wilcock og Hocking (2015) sitt perspektiv. Det er med andre ord ikke slik at sosiale møter trenger å innebære aktiv sosialisering for at det skal utvikles en følelse av tilhørighet. Det å gjøre de samme tingene som andre rundt en kan også skape en følelse tilhørighet og dermed øke livskvaliteten til mennesker (Wilcock & Hocking, 2015). Det at møteplassen er gratis ble også nevnt av mange av informantene. En informant trakk blant annet frem at det er positivt at møteplassen er gratis og at vedkommende opplever at stedet er vedkommende. Betydninger bak ordet tilhørighet handler om å være på riktig sted (Cambridge Dictionary, u.å) og å være akseptert og velkommen (WordReference.com, u.å). Wilcock og Hocking (2015) mener dette er med på å underbygge hvorfor tilhørighet er så sentralt for livskvalitet. Med bakgrunn i Wilcock og Hocking (2015) sitt perspektiv på tilhørighet og livskvalitet kan en dermed se for seg at det at møteplassen er gratis og tilgjengelig for alle, kan være med på å skape en opplevelse av tilhørighet ved at en opplever å bli involvert og invitert inn til å bruke et sted.

5.2 Utvikling av Lionslunden

I dette kapittelet blir det fokusert på brukernes opplevelser rundt utviklingen av Lionslunden med tanke hvordan stedet eventuelt kunne vært utviklet videre. Selv om hovedfokuset i denne studien ligger på brukernes synspunkter blir det i tillegg diskutert ulike aspekter ved at prosjektet er midlertidig og på hvilke måter prosjektet legger til rette for medvirkning. Dette blir gjort for å skape en bredere diskusjon rundt utviklingen av møteplassen. I denne diskusjonen inngår også perspektiver fra prosjektaktørens bidrag og intensjoner rundt møteplassen. Først blir det sett på utviklingen av Lionslunden med tanke på medvirkning, deretter blir det drøftet ulike aspekter ved at Lionslunden er midlertidig og til slutt blir det sett på den eventuelle videre utviklingen av området.

5.2.1 Lionslunden og medvirkning

Selv om det er lagt frem veiledning for hvordan kommuner skal arbeide med nærmiljøutvikling (Helsedirektoratet, 2017), og politiske føringer for hvordan kommuner skal legge til rette for deltakelse (Folkehelseloven, 2012, § 4; Plan- og bygningsloven, 2009, § 5-1), viser forskning at dette er utfordrende (Evensen & Raanaas, 2018; Horghagen et al., 2018). Det er altså behov for måter en kan legge til rette for medvirkning på. Lydon og Garcia (2015) mener taktisk urbanisme er et motsvar til de konvensjonelle lukkede og langtekkelige planprosessene. Taktisk urbanisme kjennetegnes altså ved å være fleksibelt og deltakende i sin form og at metoden kan sees å være et motsvar til de tunge konvensjonelle planprosessene. Det påpekes i tillegg at de strukturerte formene for planprosesser også er nødvendig og at taktisk urbanisme kan fungere i tillegg til- og i samarbeid med de tunge planlagte prosjektene (Lydon & Garcia, 2015).

Prosjektet bak Lionslunden kan sees som en form for taktisk urbanisme og et av kjennetegnene ved slike fremgangsmåter er at en ønsker å tilrettelegge for deltakelse fra flest mulig (Lydon & Garcia, 2015). Taktisk urbanisme kan med andre ord sees som en form for medvirkning i seg selv. Når det gjelder utviklingen av Lionslunden så er det flere aspekter som kan trekkes frem med tanke på deltakelse. Fremgangsmåten muliggjør for eksempel at en kan innhente både kvalitative og kvantitative data om stedet, som kan brukes i videre utvikling av området før det settes inn betydelige ressurser (Lydon & Garcia, 2015). Mitt oppdrag kan nevnes i tilknytning til dette da jeg både har observert bruken av Lionslunden og innhentet subjektive opplevelser om stedet samt hvordan møteplassen eventuelt kunne vært utviklet videre. I kapittel 5.2.3 vil jeg diskuteres nærmere hvilke synspunkter informantene nevnte med tanke på videre utvikling av området.

Andre kjennetegn ved utviklingen av Lionslunden kan også trekkes frem med tanke på medvirkning. Prosjektledernes inkludering av andre aktører i prosessen, som de frivillige organisasjonene Lionsklubb Ås og Lionsklubb Ås/Eika og Blå landskapsarkitekter er eksempler på dette. Representanten fra Lionsklubb Ås/Eika nevnte at de to Lionsklubbene ble inkludert helt fra starten i prosessen. Lionsklubbene fikk dermed en sentral rolle i prosjektet og muligheten til å medvirke gjennom hele prosessen. Prosjektet kan dermed beskrives som samskaping mellom private- og frivillige aktører og kommunen (Eimhjellen & Loga, 2017). I tillegg ble også innbyggere invitert med til å sette opp møteplassen. Det kan også nevnes at prosjektlederen har vært vesentlig for at prosjektet utartet seg på den måten det gjorde i og

med at prosjektlederen er en ressursperson som har flere kontakter i kommunen og muligheten til å nå ut til ulike personer.

Ut fra de punktene som er nevnt ovenfor kan prosjektet sies å være svært fleksibelt og inkluderende. Det er derfor mulig å argumentere for at hele prosjektet muliggjør deltakelse der de som ønsker kan involvere seg. I følge Klausen et al. (2013) er medstyring den øverste formen for tilretteleggelse for medvirkning. Det at Lionsklubbene ble involvert helt fra starten av prosjektet kan sees som en form for medstyring ved at klubbene reelt er med på å styre prosessen bak prosjektet. På den andre siden kom det frem gjennom informantene i studien at ikke alle visste om bakgrunnen for prosjektet og ei heller at stedet er midlertidig. En informant nevnte også at det hadde vært ønskelig med mer formidling om stedet. Dette tyder med andre ord på at flere ikke har fått informasjon om utviklingen av Lionslunden, noe som vanskeliggjør medvirkning blant brukerne av stedet. Disse funnene kan dermed tyde på at det ikke er blitt tilrettelagt for medvirkning for alle og at prosjektet ikke kom «nedenfra» med tanke på brukernes mulighet for deltakelse.

5.2.2 Lionslunden og midlertidighet

Det at Lionslunden er midlertidig kan sies å være noe av det som gjøre slike prosjekter så gjennomførbare og fleksible i tillegg til at det legger til rette for medvirkning. Det kan også trekkes frem at Lionslunden er et lavkostandsprosjekt som ikke har gjennomgått en konvensjonell planleggingsprosess. Som landskapsarkitekten nevnte så skjer slike prosjekter «over natta». Samtidig trekker hun også frem at uavhengig av om det skal bygges permanent eller midlertidig, så handler det om hvorvidt ideen er god. Et gjennomgående tema blant informantene i studien var at stedet opplevdes som estetisk utformet. Det var også flere informanter i studien som ikke hadde noen særlige innvendinger på eventuelle endringer ved møteplassen. Dette tyder på at selv om Lionslunden ble planlagt rask og innebar lave kostnader så opplever informantene at stedet er et godt sted å være.

Funnene i denne studien kan med andre ord tyde på at det ikke er nødvendig å bruke mye ressurser i form av penger eller tid for å skape et sted som oppleves attraktivt for brukerne. Mange av informantene i studien nevnte at møteplassen hadde tilført sentrum noe positivt. Flere av aktivitetene som ble utført i møteplassen, som for eksempel å hvile og sosialisere, kan også tenkes å fremme livskvaliteten til brukerne. Forskning viser ulike funn når det gjelder lavkostnadsintervensjoner ved det fysiske nærmiljøet og dets innvirkning på menneskers livskvalitet (Anderson et al., 2017; Curl et al., 2015). Anderson et al. (2017) fant i

sin studie at en lavkostnadsintervensjon, der de utbedret et parkområde i et nabolag, hadde positiv innvirkning på aktivitet som fremmer livskvalitet. Tilsvarende kom imidlertid ikke frem i studien til Curl et al. (2015). Forfatterne fant ingen sammenheng mellom endringer ved det fysiske miljøet og dets eventuelle positive innvirkning på livskvalitet. Det kom imidlertid frem at nærmiljøet ble opplevd mer positivt enn før intervensjonen (Curl et al., 2015).

Når det gjelder informantenes synspunkter om at møteplassen er midlertidig ble det trukket frem at det var ønskelig at stedet skulle bli permanent. Det ble blant annet nevnt at det er behov for slike steder. En informant sa også at vedkommende ikke visste hvor en kunne sette seg hvis stedet ble borte. Et mulig spørsmål er om en potensiell fare ved å bruke midlertidighet i prosjekter, kan skape forventninger om noe som ikke innfris. Altså at et behov blir plantet hos brukere uten at tilbudet nødvendigvis blir permanent. Noe som også kom frem gjennom intervjuene med brukerne var at flere ikke visste om prosjektet og heller ikke at møteplassen er midlertidig. En kan spørre seg om informantene hadde stilt seg annerledes til at stedet er midlertidig hvis de hadde visst mer om prosjektet og at det på lengre sikt er planlagt noe permanent i området.

Noen av informantene i denne studien trakk også frem at det tar tid å venne seg til nye steder. En informant nevnte for eksempel at det handler om å danne en vane. Dette står i kontrast til at møteplassen er midlertidig. Som nevnt tidligere var det også noen informanter som ikke mente at stedet hadde noen betydning i deres hverdagsliv. Betydninger som ble nevnt av informantene gjaldt også i stor grad funksjonelt bruk og tilgjengelighet heller enn meningsdannende opplevelser. Hvis en ser disse funnene i lys av at Carr et al. (1992) mener offentlige rom burde utformes ut fra blant annet mening, kan en spørre seg om det at møteplassen er midlertidig kan være en barriere for brukernes opplevelse av stedet som betydningsfullt. Altså at det kan ta tid for et menneske å skape mening slik som minner og tilhørighet i tilknytning til et sted.

5.2.3 En mulig vei videre

Videre skal vi se litt nærmere på forskjellige forslag som ble ytret da informantene ble spurt om hva som eventuelt kunne vært annerledes ved området. Som nevnt tidligere var informantene generelt svært fornøyd med møteplassen og det var flere av informantene som ikke hadde noen særlige innvendinger når det gjaldt eventuelle endringer ved stedet. Flere punkter som ble trukket frem av landskapsarkitekten og representanten fra Lionsklubb Ås/Eika er også blitt fremhevet på ulike vis av informantene i studien. Eksempler på dette er

at møteplassen skaper en opplevelse av å være skjermet og at møteplassen oppleves å være vedlikeholdt. Som representanten fra Lionsklubb Ås/Eika nevnte så er det Lionsklubbene som har stått for mye av vedlikeholdsarbeidet. Det at noen av informantene trakk frem at stedet oppleves som vedlikeholdt underbygger med andre ord betydningen av Lionsklubbene sitt bidrag med dette. Representanten fra Lionsklubb Ås/Eika nevnte at det er planlagt at vedlikeholdsarbeidet skal fortsette sommeren 2020. Det at informantene generelt sett hadde lite å påpeke når det gjaldt eventuelle endringer ved stedet kan med andre ord sies å understøtte at aktørens bidrag og intensjoner på mange måter er i samsvar med informantens opplevelser og bruk av Lionslunden. Likevel var det noen forslag som ble nevnt:

- Det å ha noe mer kunst
- Det å ha urtekasser
- Styrke opplevelsen av å være skjermet
- Det å utvide møteplassen
- Tydeliggjøre formidling om møteplassen
- Det å samarbeide med andre aktører
- Det å organisere fysisk aktivitet i tilknytning til møteplassen

Som det fremgår ovenfor så handler noen av forslagene om selve utformingen, mens andre handler om informasjon og organisering i tilknytning til møteplassen. Når det gjelder eventuelle ønskelige endringer i utformingen så ble kunstinnslag, skjerming, utvidelse av møteplassen og tilgang til urtekasser nevnt. Når det gjelder det å styrke opplevelsen av å være skjermet ble det nevnt fra noen informanter at det hadde vært ønskelig med beskyttelse for været (sol/regn). En informant sa også at møteplassen kunne vært utformet i enda større grad som et rom og en annen nevnte at det hadde vært ønskelig med beskyttelse fra andre menneskers observasjoner. Det å oppleve at en er skjermet var også et tema landskapsarkitekten trakk frem ved utformingen av møteplassen. Funnene fra intervjuene med brukerne i studien bekrefter betydningen av dette og noen ønsker også at stedet kunne skapt skjerming i enda større grad. Flere informanter nevnte også at det kunne vært noe mer innslag av kunst i området. Betydningen av kunst er vesentlig for å skape en god opplevelse av å være i et byrom (Gehl, 2010). En informant nevnte også at det er ønskelig med urtekasser. Kaplan og Kaplan (1989) mener, som trukket frem tidligere, at naturlige omgivelser kan virke mentalt restituerende gjennom blant annet å skape fasinasjon som stimulerer ufrivillig oppmerksomhet. Det å ha ytterligere innslag av naturlige elementer og ting en kan bli fasinert

av kan dermed, ut fra Kaplan og Kaplan (1989) sin teori, tenkes å være av betydning for brukerne.

Når det gjelder informantenes ønsker om mer informasjon og organisering ble det nevnt: det å tydeliggjøre formidling om møteplassen, samarbeide med andre aktører og det å organisere fysisk aktivitet i tilknytning til møteplassen. Når det gjelder det å tydeliggjøre formidling om møteplassen kan det også trekkes frem at flere av informantene ikke var klar over at møteplassen var midlertidig, noe som tyder på at flere brukere ikke har fått med seg konseptet bak stedet. Om en ser dette opp mot prosjektets idé om at brukerne selv skal drive vedlikehold kan en spørre seg om brukerne i større grad hadde tatt initiativ til dette hvis de hadde fått mer informasjon om stedet.

Det var også noen informanter som nevnte at det kunne organiseres noe fysisk aktivitet i området ved møteplassen. En informant trakk for eksempel frem at hvis møteplassen hadde vært større så kunne en hatt treningsaktiviteter på plenen og tatt pauser i Lionslunden. En annen nevnte et lavterskelaktivitetstilbud fra Arendal som var for alle aldersgrupper. Når det kommer til det å organisere noe fysisk aktivitet i tilknytning til møteplassen så kan det nevnes at det er blitt diskutert om møteplassen skal utvides med en badmintonbane sommeren 2020. Dette er også noe som i utgangspunktet ble inkludert i skissen til landskapsarkitekten (se vedlegg 5). Det at noen informanter trakk frem at en kunne organisert aktivitet i tilknytning til møteplassen tyder på at det er ønskelig med slike former for aktivitetstilbud. En kan se for seg at ved å organisere aktiviteter så kan dette også være med på å fremme sosial samhandling og tilhørighet blant brukerne ved at brukerne gjør noe sammen, i tråd med Wilcock og Hocking (2015) sitt perspektiv. En kunne for eksempel organisert ulike aktiviteter for å tilfredsstille behovet til ulike brukere med forskjellige interesser.

5.4 Metodediskusjon

For å diskutere troverdigheten ved denne studien anvendes både deler av Morse (2015) sin redegjørelse av (RIGOR) og noen av Malterud (2017) sine perspektiver. Morse (2015) tar utgangspunkt i begrepene validitet, reliabilitet og generaliserbarhet når det gjelder troverdigheten ved en kvalitativ studie, og redegjør for noen strategier som bestemmer graden av troverdighet (Morse, 2015). Noen av disse punktene danner grunnlaget for metodediskusjonen. I tillegg blir også diskusjonen supplert med perspektiver fra Malterud (2017). Generaliserbarhet (ekstern validitet) blir imidlertid også erstattet med betegnelsen

overførbarhet. Dette med grunnlag i Malterud (2017) sitt synspunkt som går ut på at det ikke finnes noen allmenngyldig kunnskap.

5.4.1 Intern validitet

Intern validitet (validitet) handler om hvor godt studier representerer fenomenet det er sett på (Morse, 2015). Det er snakk om spørsmål rundt hva det er sant om (Kvale, referert i Malterud, 2017, s. 23). Malterud (2017) nevner at relevans kan være et nyttig begrep ved overveielser rundt intern validitet. En kan blant annet spørre seg om det er brukt relevante begreper eller metoder for å studere fenomenet en ser på (Malterud, 2017). Triangulering handler om bruk av ulike former for data som kan styrke validiteten i en studie gjennom å øke omfanget eller styrken i forskningen. Dette fordi ulike metoder kan få frem ulike data, deltakere eller perspektiver (Morse, 2015). Det er ikke nødvendigvis slik at fremgangsmåten for å samle inn data i denne studien kan kalles triangulering. Det kan likevel nevnes at det i denne studien ble innhentet data på ulike måter som gjør at en får et mer utfyllende bilde av hvordan og hvorfor Lionslunden brukes.

Når det gjelder skjevheter som kan oppstå gjennom forskerens forutinntatthet, nevner Morse (2015) to måter dette kan oppstå på og som dermed kan ha innvirkning på validiteten ved studien. Det ene er at en legger mer vekt på de resultatene som bekrefter ens førforståelser og det andre handler om at forskningen blir ledende gjennom forskningsspørsmål og design (Morse, 2015). Malterud (2017) påpeker viktigheten av at en som forsker tar inn over seg sine førforståelser og er refleksiv med tanke på dette. Hun hever at: «Refleksivitet innebærer at vi erkjenner og overveier betydningen av vårt eget ståsted i forskningsprosessen» (Malterud, 2017, s. 21.). For det første kan det nevnes at jeg har min bakgrunn i sosiologi og bærer dermed med meg ulike perspektiver og tilnærminger om menneskelig sosial interaksjon. Min rolle i tilknytning til prosjektet kan også trekkes frem. Jeg hadde jevnlig kontakt med oppdragsgiverne underveis i studien, fra start til slutt. Jeg fikk også i stor grad innblikk i prosjektet og aktørene som er innblandet. Dette førte til at jeg til en viss grad identifiserte meg med oppdragsgivernes ståsted i prosjektet. Det at jeg har blitt såpass innblandet i prosessen kan dermed ha vanskeliggjort en nøytral posisjon ovenfor prosjektet som er blitt studert. Det kan det imidlertid trekkes frem at veilederen min var delaktig i både utformingen av designet i studien og forskningsspørsmålene som er utarbeidet. I tillegg har veilederen min også vært delaktig i hele prosessen med analysen av datamaterialet. Det kan også nevnes at det ble utført en form eksternt publikum ved at funnene fra dataanalysen av intervjuene med brukerne, ble drøftet sammen med oppdragsgiverne underveis i prosessen.

Morse (2015) hevder imidlertid at eksternt publikum ikke blir brukt rutinemessig og at strategien innehar begrensinger når det gjelder dens positive innvirkning på validiteten og reliabiliteten ved en studie.

5.4.2 Reliabilitet

Når det gjelder reliabilitet er det snakk om evnen til å inneha de samme resultatene hvis studien skulle vært repetert (Morse, 2015). Intervjuene med brukerne ble kortere enn planlagt og dermed ble også innholdet i hvert intervju «tynnere» enn det som var ønskelig. Med bakgrunn i dette valgte jeg å rekruttere flere informanter til intervjuer. Det at intervjuene ble kortere enn planlagt kan ha sammenheng med både mine intervjuferdigheter og temaet for studien. Etter hvert som jeg fikk mer trening med å intervjuer så fikk jeg imidlertid større grad av utfyllende og detaljerte svar fra informantene. Jeg opplevde at jeg ble flinkere til å stille gode- og åpne oppfølgingsspørsmål og at jeg ble tryggere og mer komfortabel med rollen som intervjuer etter hvert som jeg fikk mer trening. Både det at jeg rekrutterte flere informanter i tillegg til at jeg opplevde at intervjuene ble mer fyldige etter hvert som jeg opparbeidet meg mer trening, kan sies å ha vært medvirkende faktorer til at datamateriale fra intervjuene i større grad endte opp med å bli «tykkere». Morse (2015) hevder at «tykke» beskrivelser øker den interne reliabiliteten i studier ved at rikholdig data skaper overlapp og dermed gjentakelser i materialet.

5.4.3 Ekstern validitet

Morse (2015) argumenterer for å bruke betegnelsen generaliserbarhet når det er snakk om ekstern validitet. Malterud (2017) mener imidlertid at begrepet overførbarhet er mer passende da det ikke eksisterer allmenngyldig kunnskap. Dette utgangspunktet er også gjeldende i denne diskusjonen og begrepet overførbarhet anvendes videre for å drøfte den eksterne validiteten ved studien. Malterud (2017) hevder kontekst er et nyttig stikkord ved temaer som omhandler overførbarhet. Med andre ord i hvilke sammenhenger funnene kan anvendes utover den konteksten studien er avgrenset til (Malterud, 2017). Det må påpekes at denne studien er en masteroppgave med begrenset omfang. Undersøkelsen innehar dermed begrensinger når det gjelder overførbarheten til andre sammenhenger. Likevel vil studien forhåpentligvis gi et større innblikk i tilsvarende prosjekter. Selv om studien innehar flere begrensinger når det kommer til overførbarhet vil det diskuteres noen punkter angående dette temaet nedenfor.

Malterud (2017) nevner begrensingene kvalitative studier innehar i sin overførbarhet, sammenlignet med et epidemiologisk design. Hun mener likevel forskeren skal tilstrebe overførbarhet med bakgrunn i: «... overførbarhet angående hva, til hvem, og under hvilke betingelser?» (Malterud, 2017, s. 66). Når det gjelder spørsmålet om hva studien eventuelt kan bidra til å gi økt kunnskap om kan det nevnes at denne studien er en form for oppdragsforskning som er gitt av Ås kommune med tanke på å få et større innblikk i et spesifikt prosjekt de har prøvd ut i sin kommune. Mitt hovedfokus har vært på brukernes perspektiver og studien kan dermed kun gi innblikk i denne delen av prosjektet. Det at det er sett på en spesifikk case vil imidlertid forhåpentligvis kunne gi et større innblikk i brukerperspektivet i andre tilsvarende prosjekter. Likevel kan det også nevnes at casen for denne studien foregår innenfor en begrenset geografisk- og kulturell kontekst. Dette kan dermed være aktuelt å ta hensyn til med tanke på hvilken overføringsverdi studien har til andre lignende prosjekter. Når det gjelder spørsmål rundt hvem studien eventuelt kan overføres til kan det trekkes frem at utvalget fra intervjuene med brukerne i studien er variert med tanke på demografisk bakgrunn. Dette kan tenkes å skape et bredere perspektiv rundt opplevelser av møteplassen, som igjen kan sees å ha innvirkning på hvem studien kan ha overføringsverdi ovenfor. På den andre siden er det også slik at utvalget fra intervjuene med brukerne er et lite utvalg på 9 informanter. Deres opplevelser og synspunkter kan ikke generaliseres og hadde det vært rekruttert andre personer kan det tenkes at funnene i studien ville sett annerledes ut.

Denne studien kan altså sies å gi et lite innblikk i hvordan en møteplass som Lionslunden oppleves og brukes av brukerne av stedet. Dette med bakgrunn i observasjon av møteplassen over tid samt et lite utvalg på 9 informanter, i tillegg til kommunikasjon med deltakende aktører i prosjektet. Hvorvidt denne studien har overføringsverdi til andre studier avhenger som, Malterud (2017) påpeker, blant annet av kontekst.

5.5 Etisk diskusjon

Når det gjelder etiske aspekter ved denne studien kan det nevnes at jeg utførte observasjoner i møteplassen uten å informere brukerne. I de etiske retningslinjene til samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi fremkommer det at en ikke må informere personer en observerer på offentlige arenaer, gater og torg (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2016). Denne studien er dermed i tråd med forskningsetiske retningslinjer i og med at det ble observert adferd på et offentlig sted og at det som ble observert også var av lite sensitiv karakter.

Et annet etiske aspekt som kan trekkes frem er at det var jeg som forsker som rekrutterte deltakere til intervjuer med brukere. Som påpekt i metoddelen kan dette muligens ha ført til en situasjon der noen av deltakerne har følt seg presset til å delta. På den andre siden forsøkte jeg å motvirke dette ved å informere både muntlig og skriftlig om at det var fullstendig frivillig å delta som informant i studien og at det ikke var noen nedsider ved å takke nei. I tillegg ga jeg de jeg rekrutterte god tid til å lese gjennom informasjonsskrivet før jeg spurte om de ønsket å delta. En kan i tillegg se for seg at måten jeg rekrutterte på kan ha ført til at mennesker som ikke nødvendigvis engasjerer seg i slike saker har fått muligheten til å ytre sine meninger. Dette kan med andre ord ha muliggjort deltakelse fra mennesker som ikke ville ha medvirket gjennom andre kanaler for medvirkning i planprosesser og utvikling av områder.

Det at jeg samarbeidet med Ås kommune kan også nevnes med tanke på at jeg ønsket synspunkter fra informanter om et prosjekt kommunen har ansvar for. Dette kan muligens ha ført til at informantene ikke har følt seg helt komfortable med å ytre sine meninger om møteplassen da jeg som forsker delvis har vært en del av prosjektet til kommunen.

6. Oppsummering og implikasjoner for praksis

I denne studien ble det sett på bruken og opplevelsen en ny utendørs møteplass har hatt for brukerne av stedet gjennom sommeren 2019. I tillegg ble det undersøkt hvordan brukerne tenker området kunne vært utviklet videre. Medvirkning har vært en sentral del av undersøkelsen da det er sett på et prosjekt som er en form for taktisk urbanisme. Norge scorer høyt når det gjelder mål på innbyggernes livskvalitet, men likevel er psykisk helse et av de største helseutfordringene vi står ovenfor i dag (Helse- og omsorgsdepartementet, 2019). Gode nærmiljø er avgjørende for god helse og livskvalitet (Helse- og omsorgsdepartementet, 2019) og sosiale møteplasser trekkes frem som en viktig nærmiljøkvalitet som kan fremme sosial aktivitet og dermed virke positivt inn på psykisk helse (Helsedirektoratet, 2014). Fordi kommuner i stor grad har ansvar for folkehelsearbeidet (Folkehelseloven, 2012; Helse- og omsorgsdepartementet, 2015, 2019) er det behov for kunnskap om hvordan en kan arbeide med å fremme livskvaliteten til innbyggere i kommuner rundt omkring i Norge.

Observasjonene i denne studien viser at Lionslunden er et sted som benyttes til sosial aktivitet. Funnene viser også at ulike aldersgrupper benytter seg av stedet. I tillegg ser det ut til å være ulike relasjoner mellom brukerne som sosialiserer i møteplassen, som familievenne- og kollegiale relasjoner. Funnene viser imidlertid at en stor andel brukere er kolleger som spiser lunsj i arbeidstiden. Til dette funnet kan det imidlertid være vesentlig å påpeke at flesteparten av observasjonene ble utført på dagtid og i hverdager. Møteplassen legger videre også til rette for uformelle møter mellom brukerne. Gjennom observasjonene kom det også frem at møteplassen benyttes til andre aktiviteter som hvile, titte på plankekassene og leke.

Funnene i studien viser at informantene overordnet sett opplever at Lionslunden er et positivt tilskudd til sentrum av kommunen og at det er behov for et slikt sted. Det er spesielt fire ulike temaer som er trukket frem når det kommer til opplevelsen stedet har hatt for brukerne gjennom sommeren 2019. 1) Beliggenhet og tilgjengelighet, her ble det lagt vekt på nærhet til andre fasiliteter og at stedet er gratis. 2) Skaper liv og legger til rette for aktivitet var også et tema. Analysen avdekket at det skaper liv, det å ta en pause innimellom andre gjøremål i sentrum, det å ta en pause i arbeidstiden, det å ha noe å se på og lære om og det å ha et sted å møte andre. 3) Betydningen av utforming og vedlikehold ble også funnet og innunder dette temaet ble det spesielt trukket frem opplevelse av å være skjermet, opplevelse av utformingen som estetisk og opplevelse av stedet som funksjonelt. 4) Når det gjelder det å venne seg til et

nytt sted ble det vektlagt at det tar tid å venne seg til ett nytt sted og at stedet burde bli permanent.

Når det kommer til utviklingen av Lionslunden så ansees det å være av betydning at fremgangsmåten bak prosjektet er en form for taktisk urbanisme. Dette fordi det legger føringer for utviklingen av stedet. Det kan trekkes frem at møteplassen er midlertidig og at metoden legger til rette for deltakelse, både i prosjektet, men også i videre utvikling av området. Funnene i studien sier noe om hvordan prosjektet legger til rette for medvirkning gjennom at flere aktører er innblandet i prosjektet. Lionsklubbene var blant annet med helt fra starten av og dermed hadde de også mulighet til å medvirke underveis i hele prosessen. Funn fra intervjuene med brukere viser imidlertid at samtlige av informantene ikke var klar over at stedet er midlertidig. Dette tyder med andre ord på at flere ikke var informert om bakgrunnen for prosjektet. Dette kan sies å være en barriere for medvirkning.

Ved undersøkelse av hva informantene tenker kunne vært annerledes ved området var det flere informanter som ikke hadde noen særlige innvendinger. Dette kan tyde på at noe av ideen bak møteplassen sammenfaller med brukernes behov og opplevelser. Funnene indikerer også at lavkostnadsintervensjoner som Lionslunden kan oppleves kvalitetsmessig god selv om prosjektet er gjennomført på kort tid og med lave kostnader. Flere av bidragene og intensjonene som ble nevnt av landskapsarkitekten og representanten fra Lionsklubb Ås/Eika er også temaer som ble belyst av informantene. Som for eksempel det at møteplassen oppleves som skjermet fra veien og at stedet oppleves å være vedlikeholdt. Dette underbygger dermed betydningen av Lionsklubbene sitt vedlikeholdsarbeid i videre drift av stedet. Noen forslag om endringer av området ble allikevel nevnt av informantene og det var – noe mer kunst, urtekasser, styrke opplevelsen av å være skjermet, utvide møteplassen, tydeliggjøre formidling om møteplassen, samarbeide med andre aktører, organisere fysisk aktivitet i tilknytning til møteplassen. Disse synspunktene vil forhåpentligvis tas med i den videre utviklingen av området.

Formålet med denne studien har vært å gi innblikk i brukernes bruk og opplevelse av en ny og midlertidig utendørs møteplass i sentrum av Ås kommune. Dette er gjort for å gi oppdragsgiverne i Ås kommune økt kunnskap om hvordan et slikt sted har fungert gjennom sommeren 2019. Videre har det også vært ønskelig å legge til rette for medvirkning ved å fremme brukernes synspunkter i videre utvikling av området. Det må imidlertid spesifiseres at studien kun ser på deler av prosjektet bak Lionslunden. Fokuset ligger hovedsakelig på

brukernes perspektiver og det er derfor også dette studien kan gi et økt innblikk i. Det er ønskelig at denne studien bidrar til økt kunnskap om brukeres opplevelse av slike former for sosiale møteplasser. Studien kan forhåpentligvis også bidra til økt kunnskap om tilsvarende prosjekter i nærmiljøutvikling i kommuner.

Ut fra funnene som er kommet frem i denne studien foreslås det at brukernes synspunkter blir tatt med i den videre utviklingen av området. Dette for å gi brukerne medvirkning i prosjektet. Det argumenteres for at brukeres synspunkter ved intervensjoner som gjøres i nærmiljøer blir belyst og tatt hensyn til. Dette for å tilrettelegge for gode steder å være for innbyggere og for å muliggjøre deltakelse i utvikling og planlegging, noe som vil kunne være med på å fremme livskvaliteten til innbyggere. Det er behov for ytterligere forskning på hvordan lavkostnadsinstallasjoner av sosiale møteplasser i nærmiljøet kan tilrettelegge for helsefremming i folkehelsearbeidet. Videre trengs det også forskning på hvordan taktisk urbanisme kan anvendes som medvirkningsmetode i utviklingen av nærrområder. Dette kan legge til rette for en bredere forståelse av hvordan en kan skape nærmiljøer med sosiale møteplasser som virker helsefremmende for innbyggere i kommuner.

Litteraturliste

- Abraham, A., Sommerhalder, K. & Abel, T. (2010). Landscape and well-being: a scoping study on the health-promoting impact of outdoor environments. *International journal of public health*, 55(1), 59-69. Hentet fra <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007%2Fs00038-009-0069-z.pdf>
- Anderson, J., Ruggeri, K., Steemers, K. & Huppert, F. (2017). Lively Social Space, Well-Being Activity, and Urban Design: Findings From a Low-Cost Community-Led Public Space Intervention. *Environment and Behavior*, 49(6), 685-716. <https://doi.org/10.1177/0013916516659108>
- Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of planners*, 35(4), 216-224. <https://doi.org/10.1080/01944366908977225>
- Bond, L., Kearns, A., Mason, P., Tannahill, C., Egan, M. & Whitely, E. (2012). Exploring the relationships between housing, neighbourhoods and mental wellbeing for residents of deprived areas. *BMC public health*, 12(1), 48. <https://doi.org/10.1186/1471-2458-12-48>
- Bowling, A., Barber, J., Morris, R. & Ebrahim, S. (2006). Do perceptions of neighbourhood environment influence health? Baseline findings from a British survey of aging. *Journal of Epidemiology & Community Health*, 60(6), 476-483. <https://doi.org/10.1136/jech.2005.039032>
- Cambridge Dictionary. (u.å). belong. Hentet 07.06.2020 fra <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/belong>
- Carr, S., Francis, M., Rivlin, L. G. & Stone, A. M. (1992). *Public Space*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Chan, E. & Lee, G. K. (2008). Critical factors for improving social sustainability of urban renewal projects. *Social indicators research*, 85(2), 243-256. <https://doi.org/10.1007/s11205-007-9089-3>
- Curl, A., Thompson, C. W. & Aspinall, P. (2015). The effectiveness of 'shared space' residential street interventions on self-reported activity levels and quality of life for older people. *Landscape and urban planning*, 139, 117-125. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2015.02.019>
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2016). Publikasjon: Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humanoria, juss og teologi: B. Hensyn til personer (5-18).

- Hentet 13.06.2020 fra <https://www.etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/b.-hensyn-til-personer-5---18/>
- Eimhjellen, I. & Loga, J. M. (2017). *Nye samarbeidsrelasjoner mellom kommuner og frivillige aktører: Samskaping i nye samarbeidsforhold?* (2017:9). Hentet fra <https://hvlopen.brage.unit.no/hvlopen-xmlui/bitstream/handle/11250/2592124/eimhjellen.pdf?sequence=4&isAllowed=y>
- Evensen, K. & Raanaas, R. (2018). Helsefremmende nærmiljøutvikling gjennom medvirkning—erfaringer fra Akershus. *Kart og plan*, 78, 161-173. Hentet fra <http://www.kartogplan.no/Artikler/KP2-2018/Helsefremmende%20n%C3%A6rmiljoutvikling.pdf>
- FN - SAMBANDET. (11.06.2020). FNs bærekraftsmål. Hentet fra <https://www.fn.no/Om-FN/FNs-baerekraftsmaal>
- Folkehelseloven. (2012). *Lov om folkehelsearbeid* (LOV-2011-06-24-29). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-29>
- Gehl, J. (2010). *Byer for mennesker*. Nykøbing Skjælland: Bogværket.
- Graneheim, U. H. & Lundman, B. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Elsevier*, 24(2), 105-112. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2003.10.001>
- Greeno, J. G. (1994). Gibson's Affordances. *Psychological Review*, 101(2), 336-342. Hentet fra <http://ftp.idiap.ch/pub/courses/EE-700/material/31-10-2012/gibsonAffordances.pdf>
- Grinde, B. & Patil, G. G. (2009). Biophilia: Does Visual Contact with Nature Impact on Health and Well-Being? *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 6, 2332-2343. <https://doi.org/10.3390/ijerph6092332>
- Guite, H., Clark, C. & Ackrill, G. (2006). The impact of the physical and urban environment on mental well-being. *Public health*, 120(12), 1117-1126. <https://doi.org/10.1016/j.puhe.2006.10.005>
- Hadavi, S. & Kaplan, R. (2016). Neighborhood satisfaction and use patterns in urban public outdoor spaces: Multidimensionality and two-way relationships. *Urban Forestry & Urban Greening*, 19, 110-122. <https://doi.org/10.1016/j.ufug.2016.05.012>
- Hassen, N. & Kaufman, P. (2016). Examining the role of urban street design in enhancing community engagement: A literature review. *Health & place*, 41, 119-132. <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2016.08.005>

- Helse- og omsorgsdepartementet. (2015). *Folkehelsemeldingen - Mestring og muligheter* (Meld. St. 19 (2014-2015)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-19-2014-2015/id2402807/>
- Helse- og omsorgsdepartementet. (2019). *Folkehelsemeldinga - Gode liv i eit trygt samfunn* (Meld. St. 19 (2018–2019)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-19-20182019/id2639770/>
- Helsedirektoratet. (2014). *Samfunnsutvikling for god folkehelse: Rapport om status og råd for videreutvikling av folkehelsearbeidet i Norge* (IS-2203). Hentet fra [https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/samfunnsutvikling-for-god-folkehelse/Samfunnsutvikling for god folkehelse.pdf/ _attachment/inline/7bfe0795-9370-4fbf-af77-8be0e9b9d62f:79fbdd582d69872f95ecad2fefe3159c6dfed46a/Samfunnsutvikling for god folkehelse.pdf](https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/samfunnsutvikling-for-god-folkehelse/Samfunnsutvikling%20for%20god%20folkehelse.pdf/_attachment/inline/7bfe0795-9370-4fbf-af77-8be0e9b9d62f:79fbdd582d69872f95ecad2fefe3159c6dfed46a/Samfunnsutvikling%20for%20god%20folkehelse.pdf)
- Helsedirektoratet. (2015). *Well-being på norsk* (IS-2344). Hentet fra [https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/well-being-pa-norsk/Well-being%20på%20norsk.pdf/ _attachment/inline/46a66c5f-e872-4e52-96b5-4ae1c95c5d23:488beb667da23e74e06e64a4e800417c2f205c90/Well-being%20på%20norsk.pdf](https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/well-being-pa-norsk/Well-being%20på%20norsk.pdf/_attachment/inline/46a66c5f-e872-4e52-96b5-4ae1c95c5d23:488beb667da23e74e06e64a4e800417c2f205c90/Well-being%20på%20norsk.pdf)
- Helsedirektoratet. (2017). Kapittel 8.2: Tiltak og virkemidler. Hentet 25.03.2020 fra <https://www.helsedirektoratet.no/faglige-rad/lokale-folkehelseiltak-veiviser-for-kommunen/miljorettet-helsevern-lokalt-folkehelsearbeid/tiltak-og-virkemidler>
- Helsedirektoratet. (2018a). Lokale folkehelseiltak - veiviser for kommunen. Hentet 25.03.2020 fra <https://www.helsedirektoratet.no/faglige-rad/lokale-folkehelseiltak-veiviser-for-kommunen>
- Helsedirektoratet. (2018b). *Prosjekt nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse* (Rapport IS-2777). Hentet fra https://0ee21818-8648-4fcb-9004-c3717e4c407b.filesusr.com/ugd/c483ec_29d38b31483d4abf9176e4ebdda16904.pdf
- Holt-Lunstad, J., Smith, T. B. & Layton, J. B. (2010). Social relationships and mortality risk: a meta-analytic review. *PLoS med*, 7(7), e1000316. <https://doi.org/10.1371/journal.pmed.1000316>
- Horghagen, S., Magnus, E., Anthun, K. S., Knudtsen, M. S., Wist, G. & Lillefjell, M. (2018). Involving citizens' occupation-based knowledge in public health planning: Why and how. *Journal of Occupational Science*, 25(1), 112-123. <https://doi.org/10.1080/14427591.2017.1391113>

- Jeffres, L. W., Bracken, C. C., Jian, G. & Casey, M. F. (2009). The impact of third places on community quality of life. *Applied Research in Quality of Life*, 4(4), 333-345.
<https://doi.org/10.1007/s11482-009-9084-8>
- Jones, M. & Hocking, C. (2015). Case study methodology: The particular and the whole. I S. Nayar & M. Stanley (Red.), *Qualitative Research Methodologies for Occupational Science and Therapy* (s. 118-136). London: Routledge.
- Kaplan, R. & Kaplan, S. (1989). *The experience of nature: A psychological perspective*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Klausen, J. E., Arnesen, S., Christensen, D. A., Folkestad, B., Hanssen, G. S., Winsvold, M. & Aars, J. (2013). *Medvirkning med virkning: Innbyggermedvirkning i den kommunale beslutningsprosessen*. Hentet fra <https://distriktssenteret.no/wp-content/uploads/2019/11/Medvirkning-med-virkning.pdf>
- Largo-Wight, E. (2011). Cultivating healthy places and communities: evidenced-based nature contact recommendations. *International journal of environmental health research*, 21(1), 41-61. <https://doi.org/10.1080/09603123.2010.499452>
- Lydon, M. & Garcia, A. (2015). *Tactical Urbanism: Short-term Action for Long-term Change*. Washington D.C: Island Press.
- Malterud, K. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag* (4. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Mehta, V. & Bosson, J. K. (2010). Third places and the social life of streets. *Environment and Behavior*, 42(6), 779-805. <https://doi.org/10.1177/0013916509344677>
- Merriam, S. B. & Tisdell, E. J. (2016). *Qualitative Research: A Guide to Design and Implementation* (4. utg.). San Francisco: Jossey-Bass
- Moore, T., Kesten, J., López-López, J., Ijaz, S., McAleenan, A., Richards, A., ... Audrey, S. (2018). The effects of changes to the built environment on the mental health and well-being of adults: Systematic review. *Health & place*, 53, 237-257.
<https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2018.07.012>
- Morse, J. M. (2015). Critical analysis of strategies for determining rigor in qualitative inquiry. *Qualitative Health Research*, 25(9), 1212-1222.
<https://doi.org/10.1177/1049732315588501>
- Naidoo, J. & Wills, J. (2016). *Foundations for Health Promotion* (4. utg.). London: Elsevier
- Norsk senter for forskningsdata. (u.å). Personverntjenester. Hentet 13.06.2020 fra <https://nsd.no/personvernombud/>
- Oldenburg, R. (1999). *The Great Good Place* (3. utg.). Cambridge: Da Capo Press.

- Personopplysningsloven. (2018). *Lov om behandling av personopplysninger* (LOV-2018-06-15-38). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-15-38>
- Plan- og bygningsloven. (2009). *Lov om planlegging og byggesaksbehandling* (LOV-2008-06-27-71). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-27-71>
- Semenza, J. C. & March, T. L. (2009). An urban community-based intervention to advance social interactions. *Environment and Behavior*, 41(1), 22-42.
<https://doi.org/10.1177/0013916507311136>
- Stanley, M. (2015). Qualitative descriptive: A very good place to start. I S. Nayar & M. Stanley (Red.), *Qualitative research Methodologies for Occupational Science and Therapy* (s. 21 - 36). London: Routledge.
- Stathi, A., Gilbert, H., Fox, K. R., Coulson, J., Davis, M. & Thompson, J. L. (2012). Determinants of neighborhood activity of adults age 70 and over: a mixed-methods study. *Journal of aging and physical activity*, 20(2), 148-170. Hentet fra https://purehost.bath.ac.uk/ws/portalfiles/portal/220802/Stathi_JAPA_2012_20_2.pdf
- Statistisk sentralbyrå. (u.å). Kommunefakta - Ås - 3021 (Viken). Hentet 13.03.2020 fra <https://www.ssb.no/kommunefakta/as>
- Sunne kommuner: WHO's norske nettverk. (u.å). WHO Healthy Cities. Hentet 19.03.2020 fra <https://www.sunnekommuner.no/om-oss/who-healthy-cities>
- Thompson, S. & Kent, J. (2014). Healthy built environments supporting everyday occupations: Current thinking in urban planning. *Journal of Occupational Science*, 21(1), 25-41. <https://doi.org/10.1080/14427591.2013.867562>
- Wilcock, A. A. & Hocking, C. (2015). *An Occupational Perspective of Health* (3. utg.). Thorofare: SLACK Incorporated.
- WordReference.com. (u.å). belonging. Hentet 07.06.2020 fra <https://www.wordreference.com/definition/belonging>
- World Health Organization. (1986a). The Ottawa Charter for Health Promotion. Hentet 13.06.2020 fra <https://www.who.int/healthpromotion/conferences/previous/ottawa/en/>
- World Health Organization. (1986b). The Ottawa Charter for Health Promotion. Hentet 13.06.2020 fra <https://www.who.int/healthpromotion/conferences/previous/ottawa/en/index1.html>
- World Health Organization. (2018). Healthier Cities and happier cities for all: A transformative approach for safe, inclusive, sustainable and resilient societies. Hentet 19.03.2020 fra http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0003/361434/consensus-eng.pdf?ua=1

World Health Organization. (u.å). WHO European Healthy Cities Network. Hentet 19.03.2020 fra <http://www.euro.who.int/en/health-topics/environment-and-health/urban-health/who-european-healthy-cities-network>

Yuen, H. K. & Jenkins, G. R. (2020). Factors associated with changes in subjective well-being immediately after urban park visit. *International journal of environmental health research*, 30(2), 134-145. <https://doi.org/10.1080/09603123.2019.1577368>

Vedlegg

Vedlegg 1: Informasjonsskriv og Samtykkeskjema

Vil du delta i forskningsprosjektet

« Møteplasser for god folkehelse i Ås kommune »?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å få innsikt i hvordan en ny sittegruppe i Ås sentrum; Lionslunden fungerer som en sosial møteplass gjennom sommeren, og hva slags betydning det har/har hatt for befolkningen i Ås. Dette med tanke på å få kunnskap om kvaliteter ved slike møteplasser som er viktige for at de faktisk skal fungere som sosiale møteplasser. Dette analyseres gjennom en masteroppgave. I dette skrivet gir vi deg informasjon om prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Prosjektet er et samarbeid mellom Ås kommune og Institutt for folkehelsevitenskap ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU). Prosjektet gjennomføres av Maria Kjellesvik som en del av hennes masteroppgave innen folkehelsevitenskap. Prosjektleder i Ås kommune er Grethe Johnsen, mens prosjektleder ved NMBU er Ruth Kjærsti Raanaas.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du har fått spørsmål om å delta fordi du har benyttet deg av den midlertidige møteplassen i Ås sentrum «Lionslunden».

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta vil det gjennomføres et intervju med spørsmål relatert til målsetningen for studien. Det vil bli spurt om synspunkter om møteplassen, bruken av møteplassen, generelle meninger om møteplasser i Ås sentrum, hvordan denne møteplassen har hatt betydning for deg og synet på fremtiden og møteplassen. Vi trenger også noen personopplysninger (som alder, sivilstatus, og arbeidsforhold). Intervjuet vil ta om lag 30 minutter. Dine svar fra intervjuet vil bli registrert gjennom et lydopptak.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

De som vil ha tilgang til opplysningene om deg er student ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet, Maria Kjellesvik og hennes veileder Ruth Kjærsti Raanaas. I etterkant av intervjuet vil dine personopplysninger bli anonymisert innen desember 2019 ved å skrive av lydopptaket der navnet ditt unnlates. Deretter vil lydopptaket bli slettet med en gang intervjuet er skrevet ned og anonymisert. Deltakerne i denne studien vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjonen.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Dataene som samles inn skal etter planen publiseres i en masteroppgave som skal leveres mai 2020. Personopplysningene om deg vil da være anonymisert og slettet. Dersom du er interessert i hva som publiseres om deg, må du ta kontakt med student Maria Kjellesvik eller hennes veileder Ruth Kjærsti Raanaas.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Norges miljø- og biovitenskapelige universitet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Norges miljø- og biovitenskapelige universitet ved Ruth Kjærsti Raanaas, tlf: 67 23 12 68, mail: ruth.raanaas@nmbu.no eller student Maria Kjellesvik, tlf: 41 20 89 30, mail: maria.kjellesvik@gmail.com.
- Vårt personvernombud ved NMBU: Hanne Pernille Gulbrandsen
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Ruth Kjærsti Raanaas

Maria Kjellesvik

Prosjektansvarlig
(Forsker/veileder)

Eventuelt student

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Møteplasser for god folkehelse i Ås kommune», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i personlig intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. *15. mai 2020*

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2: Intervjuguide

Først vil jeg gjerne ha noen personopplysninger:

- Hvor gammel er du?
- Hva er din livssituasjon (arbeidsstatus, familieforhold, sivilstatus)?
- Hvis du har barn, er de små?
- Bor du alene eller sammen med noen?
- Hvor er du fra?
- Hvor mange km cirka bor du unna sentrum?

Så vil jeg gjerne spørre litt om hva du synes om møteplassen:

- Hvilke kvaliteter/ hva er det du liker ved dette stedet?
- Hvilke kvaliteter/ hva er det du misliker ved dette stedet?

Så vil jeg gjerne høre litt om hvordan du bruker møteplassen:

- Omtrent hvor mange ganger har du benyttet møteplassen i sommer? (daglig/ ukentlig?)
- Når på dagen?
- Hender det at dette stedet er et mål i seg selv, eller er du her kun i forbindelse med andre ærend i sentrum?
- Hva pleier du å gjøre når du er her? (slapper av, tar en matbit, treffer folk, osv...) – fortell...

Så vil jeg gjerne høre litt om hva du synes om møteplasser i Ås sentrum mer generelt:

- Hvilke møteplasser i sentrum er det du pleier å benytte?
- Opplever du at det er nok møteplasser i sentrum for ditt behov?

Så vil jeg gjerne høre litt om hvordan stedet har hatt betydning for deg?

- På hvilken måte har dette stedet hatt betydning(er) for deg nå i sommer?
- Kan du si litt mer om hvorfor?
- Hender det at du oppsøker stedet for å treffe folk eller bare se på folkelivet?
- Hender det at du brukes stedet for å hvile deg/ sette deg ned et sted?

Videre er jeg interessert i å høre hva du tenker om framtida og møteplassen:

- Hva synes du om at møteplassen er midlertidig?
- Er det noe du er/har vært ekstra fornøyd med ved møteplassen og/eller noe du savner eller mangler?
- Har du noen ønsker for innhold i parken hvis området skulle vært utviklet videre og permanent?

Vedlegg 3: Godkjenning av søknad fra NSD

23.6.2019 Meldeskjema for behandling av personopplysninger

NSD sin vurdering

Prosjektittel

Møteplasser for god folkehelse i Ås kommune

Referansenummer

274772

Registrert

13.06.2019 av Maria Weiseth Kjellesvik - maria.weiseth.kjellesvik@nmbu.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet / Fakultet for landskap og samfunn / Institutt for folkehelsevitenskap

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Ruth Kjærsti Raanaas, ruth.raanaas@nmbu.no, tlf: 67231268

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Maria Kjellesvik, maria.kjellesvik@gmail.com, tlf: 41208930

Prosjektperiode

30.07.2019 - 20.06.2020

Status

16.06.2019 - Vurdert

Vurdering (1)

16.06.2019 - Vurdert

Det er NSD sin vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 16. juni 2019. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

<https://meldeskjema.nsd.no/vurdering/5cf125c9-c021-4f4e-be6a-f892cd3566e2> 1/2

23.6.2019 Meldeskjema for behandling av personopplysninger

Du må vente på svar fra NSD før endringer gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 20. juni 2020.

LOVLIG GRUNNLAG Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysningene. NSD sin vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om: - lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen - formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål - dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet - lagringsbegrensning (art.

5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen som de registrerte mottar om behandlingen av personopplysningene oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner dere om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

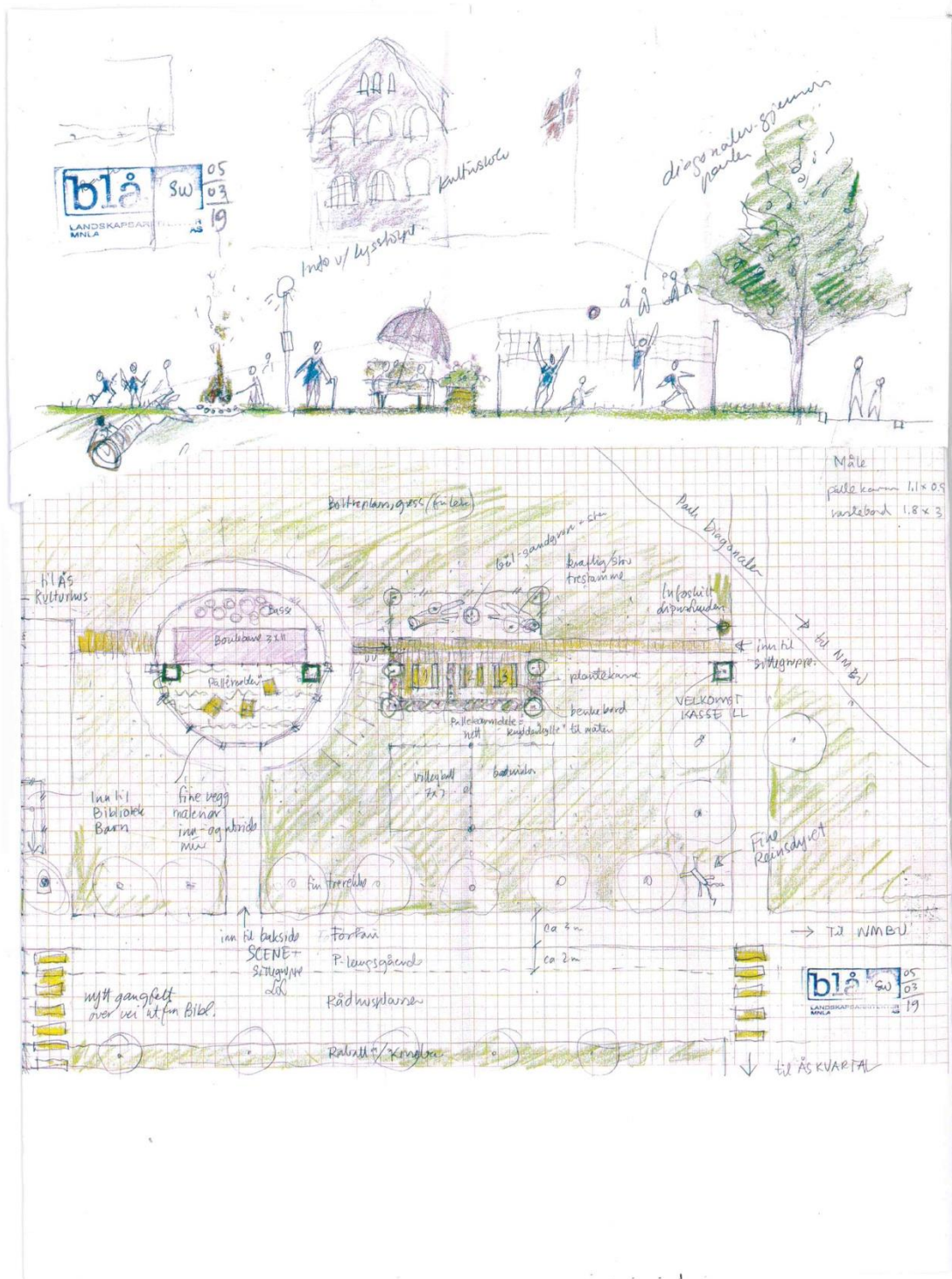
FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32). For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet i tråd med den behandlingen som er dokumentert i meldeskjemaet.

Vi ønsker lykke til med prosjektet. Kontaktperson hos NSD: spesialrådgiver Kjersti Haugstvedt Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

<https://meldeskjema.nsd.no/vurdering/5cf125c9-c021-4f4e-be6a-f892cd3566e2>

Vedlegg 4: Skisse av Lionslunden – tegnet av landskapsarkitekten

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
Noregs miljø- og biovitenskapelige universitet
Norwegian University of Life Sciences

Postboks 5003
NO-1432 Ås
Norway